

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

Lietuvos Respublikos Seimui

IŠVADA DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS 2007 M. VALSTYBĖS SKOLOS, SUTEIKTŲ PASKOLŲ IŠ VALSTYBĖS VARDU PASISKOLINTŲ LĖŠŲ IR SUTEIKTŲ VALSTYBĖS GARANTIJŲ ATASKAITŲ

2008 m. spalio 1 d. Nr. FA-P-60-2-77
Vilnius

Vykdydama Valstybės kontrolės įstatymo¹ ir Valstybės skolos įstatymo² nuostatas, Valstybės kontrolė atliko 2007 m. valstybės skolos bei suteiktų paskolų iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų ir suteiktų valstybės garantijų ataskaitų (toliau – Valstybės skolos ataskaitos) auditą. Valstybinio audito tikslas yra nustatyti, ar Valstybės skolos ataskaitos visais reikšmingais atžvilgiais parengtos pagal Lietuvos Respublikos teisės aktų reikalavimus, nustatytus Valstybės skolos ataskaitoms sudaryti, įvertinti Valstybės skolos ataskaitų duomenų patikimumą, teisingumą ir pilnumą, valstybės skolos, skolinių įsipareigojimų valstybei ir su valstybės skola susijusių rodiklių tendencijas, valstybės skolos valdymą taupumo, efektyvumo ir rezultatyvumo požiūriu.

Pagal Valstybės skolos įstatymą, Finansų ministerija atstovauja Vyriausybei skolinantis valstybės vardu, valdant Vyriausybės valstybės vardu prisiimtus įsipareigojimus, tvarko valstybės vardu pasiskolintų lėšų ir prisiimtų įsipareigojimų apskaitą. Vyriausybės pareiga – pasibaigus biudžetiniams metams, kartu su valstybės biudžeto įvykdymo apyskaita pateikti Seimui Valstybės skolos ataskaitas.

¹ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymas, 2001-12-13 Nr. IX-650, 9 str. 3 d.

² Lietuvos Respublikos valstybės skolos įstatymas, 2005-06-16 Nr. X-251, 12 str. 2 d.

Valstybės kontrolė valstybinį auditą atliko pagal Valstybės kontrolės ir Valstybės skolos įstatymų reikalavimus. Valstybės skolos ataskaitų valstybinį auditą suplanavome ir atlikome taip, kad gautume pakankamą pagrindą nuomonei pareikšti. Įvertinome, ar Valstybės skolos ataskaitos visais reikšmingais atžvilgiais parengtos pagal teisės aktų reikalavimus, reglamentuojančius Valstybės skolos ataskaitų sudarymą, ar jose nėra reikšmingų iškraipymų, lyginant su Finansų ministerijos tvarkomais duomenimis, iš kurių jos sudarytos. Įvertinome Finansų ministerijos taikomas vidaus kontrolės priemones apskaitant ir valdant valstybės vardu pasiskolintas lėšas ir prisiimtus įsipareigojimus. Valstybės kontrolė nevertino tų Valstybės skolos ataskaitų dalių, kurių auditas pagal įstatymus yra pavestas savivaldybių kontrolierių tarnyboms (savivaldybių skola) ir audito įmonėms (valstybės socialinės apsaugos fondų skola, garantijų institucijų ir kitų ūkio subjektų, kuriems yra suteikta valstybės garantija, prisiimti skoliniai įsipareigojimai). Mes tikime, kad atliktas auditas suteikia pakankamą pagrindą mūsų nuomonei pareikšti.

Atsižvelgiant į pirmiau nurodytos audito apimties valstybinio audito rezultatus, Valstybės kontrolės nuomone, Valstybės skolos ataskaitos visais reikšmingais atžvilgiais parengtos pagal Valstybės skolos įstatymą ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių Valstybės skolos ataskaitų parengimą, reikalavimus, jose nėra reikšmingų iškraipymų, lyginant su Finansų ministerijos tvarkomais duomenimis, iš kurių jos sudarytos.

Valstybės kontrolės išvadai dėl Valstybės skolos ataskaitų išliekant besąlyginei, atkreipiame dėmesį, kad:

- Valstybės skolos ataskaitų duomenys nepilni, nes neatskleistos iki 2007 m. gruodžio 31 d. sukauptos mokėtinos palūkanos už valstybės vardu prisiimtus skolinius įsipareigojimus ir paskolas, suteiktas su valstybės garantija ir gautinos palūkanos už suteiktas paskolas iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų. Garantijų institucijų, kurioms yra suteiktos valstybės garantijos, prisiimti įsipareigojimai nėra įtraukti į suteiktų valstybės garantijų ataskaitą (*plačiau – Išvados priedo I dalies 2 skyriuje, III dalies 2 skyriuje ir IV dalies 2 skyriuje*);
- Nėra visos informacijos apie būsimus ilgalaikius valstybės įsipareigojimus (pavyzdžiui, pensijų reformai vykdyti, Ignalinos atominės elektrinės uždarymui) (*plačiau – Išvados priedo I dalies 1 skyriuje*);
- Finansų ministerijos vykdomas skolinimasis buvo nepakankamai efektyvus:
 - ▶ 2007 metais buvo pasiskolinta 856,6 mln. Lt daugiau, nei per metus panaudota Vyriausybės skolinimosi poreikiui finansuoti, laikinai laisvos skolintos lėšos metų pabaigoje sudarė 875,4 mln. Lt (*plačiau – Išvados priedo II dalies 2 skyriuje*);
 - ▶ 2007 m. pradžioje, priimant sprendimą dėl užsienio paskolų tarptautinėms institucijoms refinansavimo, nepakankamai įvertinta makroekonominė padėtis Lietuvoje ir užsienyje ir galimos finansų rinkos rizikos, susijusios su palūkanų normų

ir valiutų kurso pasikeitimais, dėl ko galėjo būti prarasta iki 45 mln. Lt (*plačiau – Išvados priedo II dalies 3 skyriuje*);

- Finansų ministerija nepakankamai kontroliavo, kaip savivaldybės vykdė įsipareigojimus pagal trumpalaikių paskolų sutartis – negrąžintų paskolų dalis 2007 m. gruodžio 31 d. sudarė 61 mln. Lt, paskolų laiku negrąžino 20 savivaldybių (*plačiau – Išvados priedo II dalies 6 skyriuje*).

Išvados priede pateikiama Valstybės kontrolės išvadą pagrindžianti informacija, kiti reikšmingi pastebėjimai, apibendrintos išvados ir siūlymai dėl Valstybės skolos ataskaitų sudarymo, valstybės skolos apskaitos ir valdymo.

Valstybės kontrolierė

Rasa Budbergytė

**Išvados dėl Lietuvos Respublikos
2007 m. valstybės skolos ataskaitų
priedas**

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

**ATASKAITA
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS 2007 M. VALSTYBĖS
SKOLOS, SUTEIKTŲ PASKOLŲ IŠ VALSTYBĖS VARDU
PASISKOLINTŲ LĖŠŲ IR SUTEIKTŲ VALSTYBĖS
GARANTIJŲ ATASKAITŲ VERTINIMO REZULTATŲ**

2008 m. spalio 1 d.
Vilnius

Su Išvada dėl Lietuvos Respublikos 2007 m. valstybės skolos, suteiktų paskolų iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų ir suteiktų valstybės garantijų ataskaitų galima susipažinti Valstybės kontrolės interneto puslapyje adresu www.vkontrole.lt

TURINYS

ĮVADAS	6
APIBENDRINTOS IŠVADOS IR SIŪLYMAI	8
I dalis. VALSTYBĖS SKOLA	13
1. Valstybės skola – dydis, sandara, tendencijos	13
1.1. Valstybės skolos ir su ja susijusių rodiklių tendencijos	13
1.2. 2007 m. valstybės skolos struktūra	19
2. 2007 m. valstybės skolos ataskaitos duomenų patikimumas	21
II dalis. 2007 m. SKOLOS VALSTYBĖS VARDU VALDYMAS	24
1. Vyriausybės vidutinės trukmės skolinimosi politika	24
2. 2007 m. skolinimosi poreikis ir lėšų panaudojimas	27
3. Valstybės skolos refinansavimas	32
4. Tarptautiniai kredito reitingai ir valstybės skolinimosi kaštai	34
4.1. Valstybės kredito reitingų pasikeitimai	36
4.2. Lietuvos skolinimosi kaštų dinamika	38
5. Vyriausybės skolinimosi limitai	40
5.1. Vyriausybės grynojo skolinimosi limitas	40
5.2. Valstybės garantijų ir garantijų institucijų prisiimtų įsipareigojimų pagal valstybės garantijas limitai	41
5.3. Vyriausybės vidutinės trukmės skolinimosi politikos kryptių apraše nustatyti limitai	41
6. Trumpalaikės paskolos, suteiktos savivaldybėms iš valstybės biudžeto lėšų	42
III dalis. VALSTYBĖS SUTEIKTOS GARANTIJOS	45
1. Valstybės suteiktos garantijos – dydis, sandara, tendencijos	45
2. 2007 m. suteiktų valstybės garantijų ataskaitos duomenų patikimumas	48
IV dalis. PASKOLOS, SUTEIKTOS IŠ VALSTYBĖS VARDU PASISKOLINTŲ LĖŠŲ	49
1. Skoliniai įsipareigojimai valstybei – dydis, sandara, tendencijos	49
2. 2007 m. suteiktų paskolų iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų ataskaitos duomenų patikimumas	51
V dalis. PADIDĖJUSIOS RIZIKOS SKOLINIAI ĮSIPAREIGOJIMAI VALSTYBEI	52
1. Akcinės bendrovės Turto banko administruojama skola valstybei	52
1.1. Skolų paskirstymas pagal rizikos grupes	52
1.2. 2007 m. administruojamų skolų struktūra	53
2. Skolų išieškojimas	54
3. Beviltiškos ir revizuojamos skolos	56
VI dalis. SEIMO IR VALSTYBĖS KONTROLĖS SIŪLYMŲ ĮGYVENDINIMAS	58

IVADAS

Rengdami išvadą dėl Valstybės skolos ataskaitų siekėme:

- Suteikti Seimui informaciją, reikalingą Valstybės skolos ataskaitoms tvirtinti, ir pareikšti nepriklausomą nuomonę apie Valstybės skolos ataskaitų atitiktį teisės aktų reikalavimams ir jų duomenų patikimumą, teisingumą ir pilnumą.
- Atskleisti valstybės skolos ir skolinių įsipareigojimų valstybei valdymo ir administravimo problemas, padėti tinkamai ir laiku jas spręsti.

Šiame dokumente pateikti atlikto valstybinio audito rezultatai ir kita informacija, pagrindžianti Valstybės kontrolės nuomonę apie Valstybės skolos ataskaitas.

Audito apimtis ir metodai

Valstybinio audito metu įvertinome:

- 2007 m. Valstybės skolos ataskaitų atitiktį teisės aktų reikalavimams ir jų duomenų patikimumą:
 - ▶ valstybės skolos ataskaitos (pagal kreditorius, priemonių tipą ir pagal sektorius);
 - ▶ suteiktų valstybės garantijų ataskaitos;
 - ▶ suteiktų paskolų iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų ataskaitos.
- Valstybės skolos ir skolintų lėšų valdymą 2007 m.;
- Valstybės skolinimosi kaštų 2007–2008 m. pirmojo pusmečio tendencijas;
- Valstybės skolos, skolinių įsipareigojimų valstybei ir susijusių rodiklių 2004–2007 m. dinamiką bei 2008 m. pirmojo pusmečio tendencijas;
- Akcinės bendrovės Turto banko veiklą administruojant Finansų ministerijos perduotas padidėjusios rizikos skolas;
- Seimo ir Valstybės kontrolės siūlymų įgyvendinimą.

Apribojimai

Savivaldybių ir uždarytų akcinių bendrovių skolinių įsipareigojimų auditas yra pavestas savivaldybių kontrolierių tarnybai ir audito įmonėms. Todėl valstybinio audito metu Valstybės kontrolė kai kurias Valstybės skolos ataskaitų dalis auditavo sekančioje apimtyje:

- ▶ Savivaldybių skola – apibendrintos savivaldybių kontrolierių pateiktos išvados dėl savivaldybių biudžeto įvykdymo apyskaitų bei įvertinta, ar Finansų ministerija teisingai 2007 m. valstybės skolos ataskaitoje atskleidė ir konsolidavo savivaldybių pateiktus duomenis apie savivaldybių skolinius įsipareigojimus;
- ▶ Garantijų institucijų UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ ir UAB „Žemės ūkio paskolų garantijų fondas“ prisiimti įsipareigojimai – įvertinta, ar Finansų ministerija

teisingai 2007 m. valstybės suteiktų garantijų ataskaitoje ir aiškinamajame rašte atskleidė apie garantijų institucijų pateiktus duomenis apie jų prisiimtus įsipareigojimus per 2007 m. ir limitų laikymąsi.

APIBENDRINTOS IŠVADOS IR SIŪLYMAI

Išvados:

1. 2007 m. valstybės skolos, suteiktų paskolų iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų ir suteiktų valstybės garantijų ataskaitos parengtos pagal teisės aktų, reglamentuojančių jų sudarymą, reikalavimus, jose nėra reikšmingų informacijos iškraipymų, lyginant su duomenimis, iš kurių jos yra sudarytos. 2007 m. buvo laikomasi visų 2007 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme bei Vyriausybės vidutinės trukmės skolinimosi politikos krypties apraše nustatytų Vyriausybės skolinimosi limitų. Tačiau pažymėtina, kad:

- ▶ Valstybės skolos ataskaitoje neatskleistos iki 2007 m. gruodžio 31 d. sukauptos mokėtinos palūkanos, paskolų iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų ataskaitoje – gautinos palūkanos, suteiktų valstybės garantijų ataskaitoje – mokėtinos palūkanos. Garantijų institucijų, kurioms yra suteiktos valstybės garantijos, prisiimti įsipareigojimai nėra įtraukti į Suteiktų valstybės garantijų ataskaitą;
- ▶ Mūsų nuomone, yra rizika, kad Valstybės skolos ataskaitos duomenys apie vietos valdžios subjektų skolinius įsipareigojimus yra nepatikimi. Savivaldybių administracijos Finansų ministerijai pateikė neaudituos duomenis apie 2007 m. (kaip ir ankstesnių metų) savivaldybių skolinius įsipareigojimus. Savivaldybių skolinių įsipareigojimų auditą savivaldybių kontrolierių tarnybos atlieka skirtingai, yra rizika, kad dalies vietos valdžios skolinių įsipareigojimų auditas nėra atliktas.

2. Valdžios sektoriaus skola 2007 m. sudarė 16 698 mln. Lt. Palyginti su 2006 m., absoliučiais skaičiais ji padidėjo 1 759,3 mln. Lt, arba 11,8 proc. Valstybės skolos našta vienam Lietuvos gyventojui (be palūkanų ir neapibrėžtų įsipareigojimų) 2007 m. pabaigoje buvo 4,9 tūkst. Lt.

Valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP 2007 m. sudarė 17,3 proc. Palyginti su 2006 m., jis sumažėjo 0,9 procentiniais punktais. Tarp Europos Sąjungos šalių jis yra vienas iš mažiausių ir gerokai mažesnis nei Maastrichto sutartimi nustatytas kriterijus (ne daugiau kaip 60 proc.).

Skolos valdymo išlaidos 2007 m. sudarė 710,8 mln. Lt, arba 3,4 proc. visų valstybės biudžeto išlaidų. Palyginti su 2006 m., skolos valdymo išlaidos padidėjo 141,8 mln. Lt, arba 25 proc.

3. 2007 m. planuojamas Vyriausybės skolinimosi poreikis sudarė 4 515,5 mln. Lt, faktiškai pasiskolinta 4 211,5 mln. Lt. Valstybės skolinimosi tikslams (valstybės biudžeto deficitui, skolų grąžinimui ir kt.) finansuoti panaudota 3 504,9 mln. Lt. Finansų ministerija nepakankamai užtikrina Vyriausybės skolinimosi planavimo kokybę, nėra laiku atsižvelgiama į valstybės pajamų ir išlaidų

faktinį santykį. Kadangi 2007 m. valstybės biudžeto deficitas sudarė 337,1 mln. Lt, t. y. 1 103,9 mln. Lt, arba 76,6 proc. mažiau negu planuota, skolintų lėšų prireikė 856,6 mln. Lt mažiau. Lietuva nepakankamai išnaudojo galimybes ekonomikos augimo metu subalansuoti valstybės biudžetą, todėl valstybės skola absoliučiais skaičiais kasmet didėja. Vyriausybė neturi ilgalaikės skolos valdymo strategijos, apimančios laikotarpį, kai valstybės biudžetas bus subalansuotas ir nereikės skolintis biudžeto deficitui dengti, nenustatytas Lietuvos ekonominėms sąlygoms optimalus valstybės skolos lygis, kuris nesukeltų rizikos fiskaliniam tvarumui.

4. Finansų ministerija nepakankamai efektyviai prognozavo skolinimosi poreikį ir valdė valstybės vardu pasiskolintas lėšas:

- ▶ Laikiniai laisvų skolintų lėšų likutis 2007 m. pabaigoje buvo 875,4 mln. Lt;
- ▶ Nevisiškai išnaudota galimybė nemokamai naudotis valstybės laikinai laisvais piniginiiais ištekliais;
- ▶ 2007 m. pradžioje nepakankamai įvertinus makroekonominę padėtį, palūkanų normų ir valiutų kurso pasikeitimo riziką, buvo refinansuotos³ užsienio paskolos tarptautinėms institucijoms, dėl ko galėjo būti prarasta iki 45 mln. Lt.

5. Valstybės skolos ataskaitos aiškinamajame rašte nurodyti valstybės išsipareigojimai, kurie pagal Valstybės skolos įstatymo nuostatas neištraukiami į valstybės skolą, 2007 m. pabaigoje sudarė 2 080 mln. Lt. Kaip ir ankstesniais metais, atskleidžiami ne visi valstybės prisiimti išsipareigojimai, neištraukti į tiesioginę valstybės skolą. Nenurodyta, kiek lėšų ateityje gali reikėti, pavyzdžiui, pensijų reformai vykdyti, projektų finansuojamų iš Europos Sąjungos finansinės paramos lėšų, pabrangimui kompensuoti, Ignalinos atominės elektrinės uždarymui. Įvertinus visus galimus valstybės išsipareigojimus, valstybės išsipareigojimų našta vienam gyventojui gerokai padidėtų.

6. Atsižvelgdama į Valstybės kontrolės rekomendacijas, Vyriausybė 2008 m. rugsėjo mėn. patvirtino atnaujintą Vyriausybės vidutinės trukmės skolinimosi ir skolos valdymo strategiją⁴. Šioje strategijoje stebima pažanga atnaujinant valstybės skolinimosi ir skolos valdymo politiką ir uždavinius.

Manome, kad skolos valdymo skaidrumui didinti tikslinga kasmet teikti skolos valstybės vardu valdymo ataskaitą, kurioje būtų atskleidžiamas šios strategijos įgyvendinimas.

7. 2008 m. pradžioje, Lietuvai neatsižvelgus į tarptautinių kredito reitingų agentūrų pasiekimus dėl fiskalinės politikos sugriežtinimo ir priemonių infliacijai suvaldyti taikymo, pirmą kartą nuo 1990 m. buvo sumažinti skolinimosi kredito reitingai. Reitingo sumažinimas pirmiausia brangins Vyriausybės skolinimosi kaštus. Dėl padidėjusio finansų rinkos nestabilumo ir išaugusių

³ Gražintos anksčiau termino, keičiant jas kitomis skolinimosi priemonėmis.

rizikos priedų skolinimasis eurais per 2007–2008 m. I pusmetį vidutiniškai pabrango 30 proc., litais per tą patį laikotarpį – daugiau nei 50 proc.

8. Iki 2007 m. gruodžio 31 d. 20 savivaldybių laiku negražino iš viso 61 mln. Lt lengvatinėmis sąlygomis suteiktų trumpalaikių paskolų iš valstybės biudžeto lėšų⁵. Nepakankama šių įsipareigojimų kontrolė, kurią vykdo Finansų ministerija, turi įtakos bendro valstybės skolinimosi poreikio nustatymui ir skolinimosi kaštams.

9. Valstybė neteikia ūkio subjektams garantijų nuo 2004 m., todėl valstybės garantuojamų skolinių įsipareigojimų apimtys nuolat mažėja – valstybės suteiktų garantijų suma 2007 m. pabaigoje sudarė 669,3 mln. Lt ir, palyginti su 2006 m., sumažėjo 122 mln. Lt. Apie 80 mln. Lt, arba 12 proc. paskolų, suteiktų su valstybės garantija, sudaro padidėjusios, didelės ir didžiausios rizikos paskolos, todėl išlieka rizika, kad dalį įsipareigojimų gali tekti prisiimti valstybei.

10. Valstybė neteikia ūkio subjektams naujų paskolų iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų nuo 2004 m., tik vykdomi įsipareigojimai pagal anksčiau pasirašytas sutartis. 2007 m. gruodžio 31 d. skoliniai įsipareigojimai valstybei (paskolos, suteiktos iš valstybės pasiskolintų lėšų ir valstybės įvykdyti garantiniai įsipareigojimai) sudarė 1 525,6 mln. Lt ir, palyginti su 2006 m., sumažėjo 202,5 mln. Lt, arba 12 proc. Šį sumažėjimą lėmė subjektų paskolų gražinimas ir neigiamas valiutų kurso pokytis.

11. Akcinės bendrovės Turto banko administruojamų skolų likutis pagal valstybės vardu pasiskolintų lėšų paskolos sutartis ir pagal valstybės garantijų sutartis 2007 m. gruodžio 31 d. sudarė 838 mln. Lt. Paskolų, priskirtų didžiausiai rizikos grupei, dalis tarp visų skolininkų sudarė daugiau nei 80 proc. Akcinė bendrovė Turto bankas iš Finansų ministerijos 2007 m. neperėmė administruoti naujų paskolų, tačiau 1,8 mln. Lt padidėjo esamų skolininkų skolos, valstybei sumokėjus pagal valstybės prisiimtas garantijas. Akcinė bendrovė Turto bankas 2007 m. išieškojo 47,3 mln. Lt Finansų ministerijos perduotų skolų, o atlygis už perimtų iš Finansų ministerijos rizikingų skolų administravimą per 2007 m. sudarė 1,1 mln. Lt.

2007 m. Vyriausybės nutarimų dėl ūkio subjektų skolų valstybei pripažinimo beviltiškomis nebuvo priimta, o 2008 m. pirmąjį pusmetį Vyriausybė pripažino beviltiškomis 136,2 mln. Lt skolų.

⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008-09-03 nutarimas Nr. 849 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės vidutinės trukmės skolinimosi strategijos patvirtinimo“.

Siūlymai Lietuvos Respublikos Vyriausybei:

1. Patvirtinti ilgalaikę skolos valdymo strategiją, nustatančią:
 - ▶ Optimalų valstybės skolos lygį, kuris nesukeltų rizikos fiskaliniam tvarumui;
 - ▶ Skolinimosi tikslus, subalansavus valstybės biudžetą – valstybės prisiimtiems įsipareigojimams vykdyti ir valstybės investicijoms finansuoti.
2. Kasmet kartu su Valstybės biudžeto įvykdymo apyskaita ir Valstybės skolos ataskaitomis teikti metinę skolos valstybės vardu valdymo ataskaitą, apimančią reikšmingus valstybės skolos valdymo politikos pasikeitimus, situaciją finansų rinkose, skolinimosi kaštų tendencijas, informaciją apie skolinimosi valstybės vardu priemones, skolintų lėšų panaudojimą per metus ir skolintų lėšų likutį ataskaitinio laikotarpio pradžioje ir pabaigoje.
3. Kaupiti ir atskleisti informaciją apie valstybės būsimus ilgalaikius įsipareigojimus, kurie neįtraukti į tiesioginę valstybės skolą.
4. Valstybės skolos ataskaitoje tinkamai atskleisti:
 - ▶ vietos valdžios skolinius įsipareigojimus;
 - ▶ sukauptas iki ataskaitinio laikotarpio pabaigos mokėtinas palūkanas už paskolas ir vertybinius popierius;
5. Suteiktų valstybės garantijų ataskaitoje atskleisti:
 - ▶ sukauptas iki ataskaitinio laikotarpio pabaigos mokėtinas palūkanas už paskolas, kurioms yra suteikta valstybės garantija;
 - ▶ duomenis apie valstybės garantijų institucijų UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ ir UAB „Žemės ūkio paskolų garantijų fondas“ įsipareigojimai kredito įstaigoms pagal garantijas.
6. Suteiktų paskolų iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų ataskaitoje atskleisti sukauptas iki ataskaitinio laikotarpio pabaigos gautinas palūkanas už suteiktas paskolas iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų ir už skolas, atsiradusias Finansų ministerijai įvykdžius garantinius įsipareigojimus.
7. Inicijuoti Valstybės skolos ir Vietos savivaldos įstatymų papildymą nuostata, kad savivaldybės skolinių įsipareigojimų ir suteiktų garantijų bei paskolų ataskaita būtų teikiama Finansų ministerijai kartu su savivaldybės kontrolieriaus išvada dėl jos⁶.

⁵ Pagal pasirašytą sutartį su Finansų ministerija, paskolas reikia grąžinti iki ataskaitinių metų pabaigos.

⁶ Siūlymas buvo pateiktas Valstybės kontrolės 2007 m. spalio 1 d. išvadoje dėl 2006 m. valstybės skolos ataskaitų. Kadangi jis neįgyvendintas, teikiamas pakartotinai.

Siūlymai Lietuvos Respublikos finansų ministerijai:

- 1.** Neteikti paskolų iš valstybės biudžeto lėšų toms savivaldybėms, kurios negrąžino ankstesnių paskolų, ir užtikrinti paskolų sutartyse nustatytą sankcijų taikymą.
- 2.** Priimant sprendimus dėl skolinimosi priemonių pasirinkimo, esant finansų rinkos bei kredito reitingų pasikeitimams rengti finansų rinkos apžvalgas.
- 3.** Patvirtinti paskolų refinansavimo tvarką, nustatančią paskolų būklės stebėsenos mechanizmą ir paskolų refinansavimo kriterijus.

I DALIS. VALSTYBĖS SKOLA

1. Valstybės skola – dydis, sandara, tendencijos

1.1. Valstybės skolos ir su ja susijusių rodiklių tendencijos

Vertinimas

1. Valdžios sektoriaus skola 2007 m. sudarė 16 698 mln. Lt. Palyginti su 2006 m., absoliučiais skaičiais ji išaugo 1 759,3 mln. Lt, arba 11,8 proc. Valstybės skolos (be palūkanų ir neapibrėžtų įsipareigojimų) našta vienam Lietuvos gyventojui 2007 m. pabaigoje buvo 4 946,8 Lt. Lietuvos valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis per 2004–2007 m. laikotarpį turėjo tendenciją mažėti – atitinkamai nuo 19,7 proc. iki 17,3 proc.

2. Skolos valdymo išlaidos 2007 m. sudarė 710,8 mln. Lt, arba 3,4 proc. visų valstybės biudžeto išlaidų. Palyginus su 2006 m., jos padidėjo 141,8 mln. Lt, arba 25 proc.

3. Skoliniai įsipareigojimai su palūkanomis, prisiimti iki 2008 m. birželio 30 d., sudarė 21 344,7 mln. Lt ir turi būti visiškai gražinti iki 2023 m. Atkreipiame dėmesį, kad jau 2008 m. reikia gražinti per 2 864 mln. Lt. Didžiausi skolos valstybės vardu gražinimai yra numatyti 2012 m. (per 4 254 mln. Lt), 2013 m. (per 4 360 mln. Lt) ir 2016 m. (per 4 082 mln. Lt).

4. Nors Valstybės kontrolė jau keletą metų iš eilės siūlo, tačiau, iki šiol nėra kaupiama ir atskleidžiama informacija apie dalį būsimų ilgalaikių valstybės įsipareigojimų.

2007 m. ir toliau sparčiai augo Lietuvos ekonomika, šalyje BVP buvo sukurta už 96 772,5 mln. Lt. Palyginti su 2006 m., realus BVP augimas – 8,8 procento.

Per 2007 m. skolos valdymo išlaidos, lyginant su 2006 m., išaugo 141,8 mln. Lt, arba 25 proc. Jos sudarė 710,8 mln. Lt, arba 3,4 proc., visų valstybės biudžeto išlaidų, lyginamasis svoris nuo BVP padidėjo 0,3 proc. punktais (1 lentelė).

1 lentelė. Valstybės skolos ir susijusių rodiklių dinamika, 2004–2007

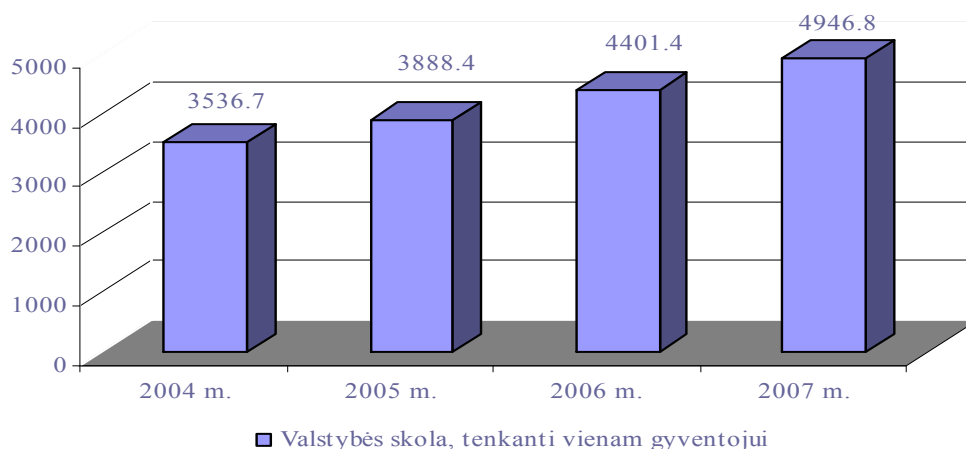
Rodiklis	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.
BVP, mln. Lt	62 586,7	71 380,4	81 905,2	96 772,5
<i>Realus BVP augimas (proc.)</i>	<i>7,3</i>	<i>7,9</i>	<i>7,7</i>	<i>8,8</i>
Valdžios sektoriaus skola, mln. Lt	12 150,6	13 276,3	14 938,7	16 698,0
<i>Valdžios sektoriaus skola / BVP (proc.)</i>	<i>19,7</i>	<i>18,7</i>	<i>18,2</i>	<i>17,3</i>
Skolos valdymo išlaidos, mln. Lt	641,9	566,2	569*	710,8
<i>Skolos valdymo išlaidos / BVP (proc.)</i>	<i>1,03</i>	<i>0,79</i>	<i>0,69</i>	<i>0,73</i>
Valstybės biudžeto išlaidos, mln. Lt	12 652,5	14 821,58	17 997,7	21 006,8
<i>Valstybės biudžeto išlaidų augimas (proc.)</i>	<i>16,8</i>	<i>17,14</i>	<i>21,43</i>	<i>16,72</i>
Valstybės biudžeto deficitas ⁷	858,5	668,4	1193,2	337,1

* Įvertinus 2006 m. gautas premijas ir sukauptas palūkanas (244 mln. Lt) – 325,1 mln. Lt
Šaltinis – Finansų ministerija

Valdžios sektoriaus skola absoliučiais skaičiais 2007 m. sudarė 16 698 mln. Lt. Palyginti su 2006 m., ji išaugo 1 759,3 mln. Lt, arba 11,8 proc.

Valstybės skolos (be palūkanų ir neapibrėžtų įsipareigojimų) našta vienam Lietuvos gyventojui 2004–2007 m. nuolat didėjo ir per šį laikotarpį išaugo 39,9 proc. 2007 m. gruodžio 31 d. ji sudarė 4 946,8 Lt vienam gyventojui (1 pav.).

1 pav. Valstybės skolos našta vienam gyventojui metų pabaigoje (litais)

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP 2007 m. sudarė 17,3 proc. Palyginti su 2006 m., jis sumažėjo 0,9 procentiniais punktais. Lietuvos valdžios sektoriaus skolos lyginamasis svoris nuo BVP per 2004–2007 m. laikotarpį turėjo tendenciją mažėti – atitinkamai nuo 19,7 proc. 2004 m. iki 17,3 proc. 2007 m. (2 lentelė). Tam turėjo įtakos spartus BVP augimas.

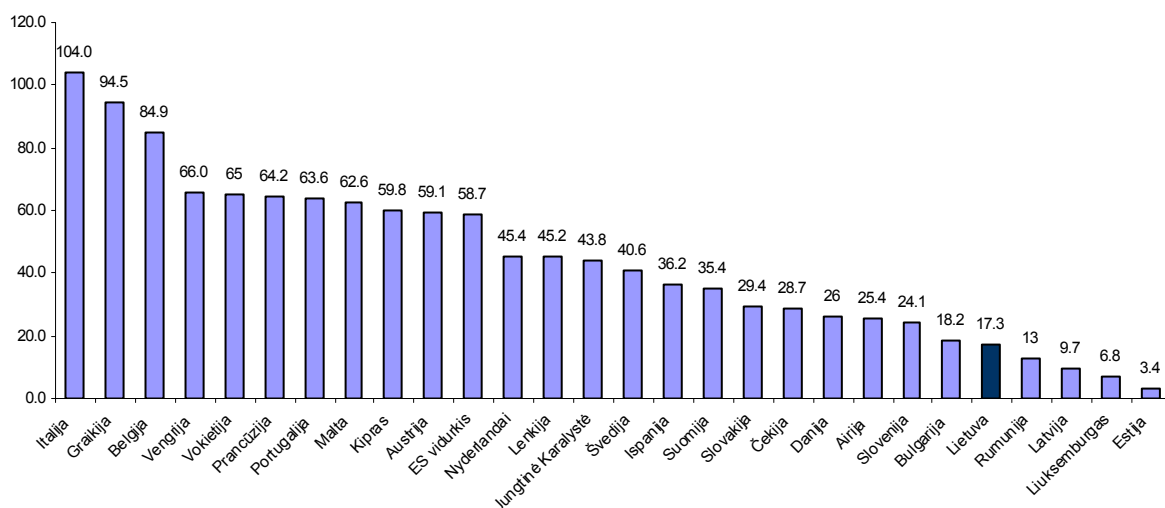
⁷ Pagal Biudžeto sandaros įstatymo nuostatas valstybės biudžeto deficitas suprantamas kaip asignavimai minus pajamos.

2 lentelė. Lietuvos valstybės skolos lygis tarp Europos Sąjungos šalių 2004–2007 m., proc.

	2004	2005	2006	2007
ES vidurkis	62	62,6	61,2	58,7
Mastrichto kriterijus (ne didesnė kaip)	60	60	60	60
Lietuva	19,7	18,7	18,2	17,3

Šaltinis – Europos sąjungos statistikos agentūra „Eurostat“, Finansų ministerija

Europos Sąjungos statistikos agentūros „Eurostat“ duomenimis, valstybės skolos santykis su BVP per 2004–2007 m. laikotarpį mažėjo 20-tyje Europos Sąjungos valstybių, trijose valstybėse (Vokietijoje, Prancūzijoje, Lenkijoje) liko to paties lygio (beveik nekito), o padidėjo keturiose šalyse (Italijoje, Liuksemburge, Portugalijoje, Jungtinėje Karalystėje). Lietuvos valstybės skolos ir BVP santykis 2007 m. buvo vienas iš mažiausių ES ir gerokai mažesnis negu ES šalių vidurkis (58,7 proc.) bei Mastrichto sutartimi nustatytas kriterijus⁸ (2 pav.).

2 pav. ES šalių valstybės skolos santykis su BVP, 2007-12-31

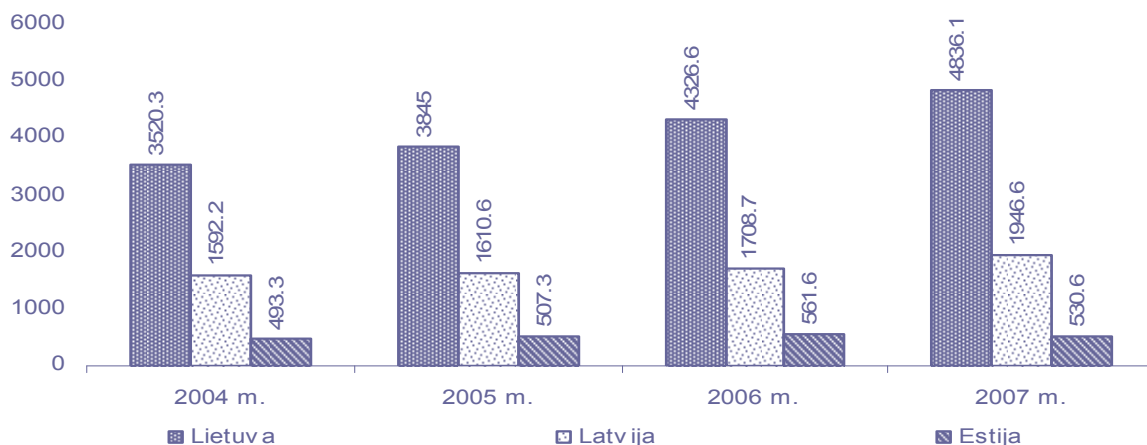
Šaltinis – Europos Sąjungos statistikos agentūra „Eurostat“

Lietuvos valstybės skolos lygis tarp Baltijos šalių

2007 m. gruodžio 31 d. duomenimis, Lietuvos valstybės skolos santykis su BVP sudarė 17,3 proc., Latvijos – 9,7 proc., Estijos – 3,4 proc. Per 2004–2007 m. laikotarpį valstybės skola ir BVP absoliučiais skaičiais augo visose Baltijos šalyse, tačiau Lietuvos valstybės skola augo sparčiausiai: Lietuvos valstybės skola padidėjo 37,4 proc., Latvijos – 22 proc., Estijos – 8 proc. (3 pav.).

⁸ Mastrichto sutartimi nustatytas kriterijus – valdžios sektoriaus skola turi būti ne didesnė kaip 60 procentų BVP arba ji turi sparčiai ir nuosekliai mažėti.

3 pav. Baltijos šalių valstybės skolos dinamika 2004–2007 m., mln. EUR

Šaltinis – Europos Sąjungos statistikos agentūra „Eurostat“, Lietuvos bankas

Lyginant Lietuvą su kitomis Baltijos šalimis, tenka pripažinti, kad Lietuva nepakankamai išnaudojo pastarųjų metų ekonomikos augimą ir iki šiol turi deficitinį valstybės biudžetą (nuo 2009 m. yra įsipareigojusi jį subalansuoti), kas kasmet papildomai didina valstybės skolos lygį⁹. Pažymėtina, kad Estija jau nuo 2003 m. turi perteklinį valstybės biudžetą, o Latvija – nuo 2006 m.

Bendras Baltijos šalių skolos užsieniui santykis su BVP (valdžios sektoriaus ir privataus sektoriaus skola) mažiausias Lietuvoje ir sudaro 73,3 proc., Estijoje bendra skola užsieniui sudaro 110,3 proc., o Latvijoje – 134,2 proc.

Valstybės skolinių įsipareigojimų grąžinimas

Iki 2008 m. birželio 30 d. prisiimti, bet iki minėto laikotarpio negrąžinti valstybės skoliniai įsipareigojimai su palūkanomis sudaro 21 344,7 mln. Lt ir turi būti visiškai grąžinti iki 2023 m.

Didžiausias skolų grąžinimas numatytas 2008 m. (bendra grąžintina suma – per 2 864 mln. Lt), 2012 m. (per 4 254 mln. Lt), 2013 m. (per 4 360 mln. Lt) ir 2016 m. (per 4 082 mln. Lt).

Iš bendros 21 344 mln. Lt valstybės skolinių įsipareigojimų sumos apie 3 623 mln. Lt, arba 17 proc., sudaro vidaus skola ir 17 721 mln. Lt, arba 83 proc., – užsienio skola. Vidaus skoliniai įsipareigojimai baigiami grąžinti 2016 m., užsienio – 2023 m. (3 lentelė).

⁹ Vienas iš pagrindinių skolinimosi valstybės vardu tikslų yra valstybės biudžeto deficito dengimas.

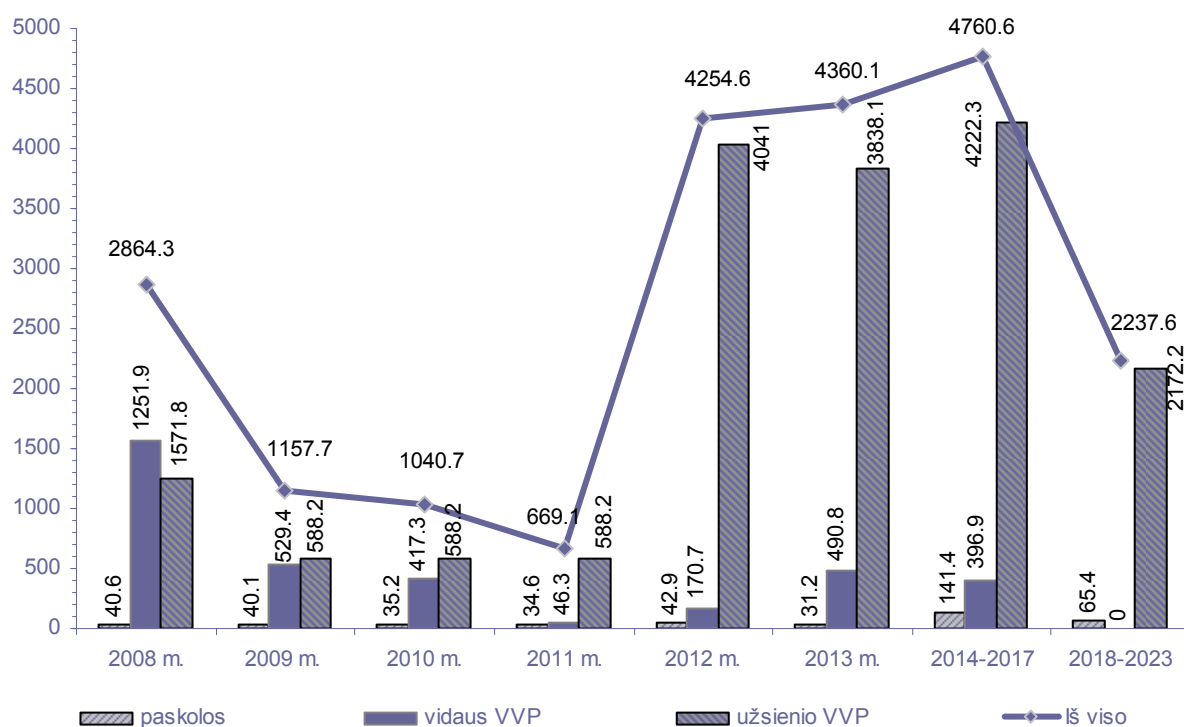
3 lentelė. Vidaus ir užsienio skolos valstybės vardu numatomas gražinimas, mln. Lt

Skolos tipas	Gražinimas	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014-2017	2018-2023
Vidaus skola	skola	1439,4	446,7	353	0	124,4	452,1	356,7	0
	palūkanos	132,4	82,7	64,3	46,3	46,3	38,7	40,2	0
	iš viso	1571,8	529,4	417,3	46,3	170,7	490,8	396,9	0
Užsienio skola	skola	716,3	26,8	23	23,4	3485,7	3475,4	3571,8	2131,7
	palūkanos	576,2	601,5	600,4	599,4	598,2	393,9	791,9	105,9
	iš viso	1292,5	628,3	623,4	622,8	4083,9	3869,3	4363,7	2237,6
Iš viso:	skola	2155,7	473,5	376	23,4	3610,1	3927,5	3928,5	2131,7
	palūkanos	708,6	684,2	664,7	645,7	644,5	432,6	832,1	105,9
	iš viso	2864,3	1157,7	1040,7	669,1	4254,6	4360,1	4760,6	2237,6

Šaltinis – Finansų ministerija

Toliau pateikiame iki 2008 m. birželio 30 d. valstybės vardu priimtų skolinių įsipareigojimų gražinimą pagal priemonių tipą (4 pav.).

4 pav. Skola valstybės vardu (įskaitant palūkanas) pagal priemonių tipą, numatomas gražinimas per 2008–2023 m.

Šaltinis – Finansų ministerija

Neapibrėžtieji valstybės įsipareigojimai

Be tiesioginės valstybės skolos, kurią apibrėžia Valstybės skolos įstatymas, egzistuoja ir netiesioginių valstybės įsipareigojimų, kurie gali atsirasti dėl tam tikrų veiksmų ir didinti įsipareigojimų našta būsimoms kartoms, kelti pavojų viešojo sektoriaus finansų fiskaliniam tvarumui. Tarptautinis valiutos fondas reikalauja laiku atskleisti informaciją apie valstybės finansus, fiskalinės politikos tikslus, makroekonomikos sistemą, biudžeto politiką, pagrindinius fiskalinius

pavojus ir neapibrėžtus įsipareigojimus¹⁰. Neapibrėžtus įsipareigojimus atskleisti reikalauja ir Tarptautiniai viešojo sektoriaus apskaitos standartai (19 standartas).

Šiuo metu atskleidžiama tik dalis į tiesioginę valstybės skolą neįtrauktų valstybės įsipareigojimų. Jie 2007 m. pabaigoje sudarė 2 080 mln. Lt (4 lentelė).

4 lentelė. Valstybės įsipareigojimai, kurie nėra įtraukti į tiesioginę valstybės skolą, 2007-12-31, mln. Lt

Valstybės skoliniai įsipareigojimai	Suma
Paskolos, suteiktos su valstybės garantija	1 232,6
Kompensacijos už valstybės išperkamą nekilnojamąjį turtą	774,4
Lengvatinės paskolos gyvenamiesiems namams, butams statyti arba pirkti piliečiams, turintiems teisę į valstybės paramą	44,4
Gyventojų santaupų atkūrimas	28,3
Iš viso	2 079,7

Šaltinis – 2007 m. valstybės biudžeto įvykdymo apyskaita

Valstybės kontrolė jau ne kartą konstatavo, kad nėra aiški neapibrėžtųjų valstybės įsipareigojimų suma ir kad Vyriausybė turėtų nagrinėti ir kasmet atskleisti visą informaciją, susijusią su būsimų laikotarpių įsipareigojimais, kuriuos galbūt teks prisiimti valstybei.

Pastebėjimai

Pensijos reforma ir išlaidos, susijusios su gyventojų senėjimu

Valstybės kontrolė valstybinio audito ataskaitoje „Socialinio draudimo sistemos reforma“¹¹ konstatavo, kad iki šiol nenumatyti ilgalaikiai pensijų sistemos reformos finansavimo šaltiniai, nėra pensijų sistemos reformos finansavimo ilgalaikio plano, kuris būtinas norint įgyvendinti reformos tikslus. Tai reiškia, kad nėra galimybių apskaičiuoti, kiek valstybės lėšų pareikalaus reformos įgyvendinimas ateityje.

Valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės veiklos sustabdymas

Valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės Eksploatavimo nutraukimo tarnyba preliminariai apskaičiavo, kad eksploatavimui nutraukti gali reikėti apie 1,1 mlrd. eurų arba apie 3,8 mlrd. Lt (neįskaitant infliacijos ir nedidinant darbo užmokesčio fondo). Įmonės eksploatavimo nutraukimo fondas kaupia lėšas, kurios naudojamos eksploatavimo nutraukimo techniniams ir socialiniams projektams, įmonės Eksploatavimo nutraukimo tarnybai išlaikyti, radioaktyviosioms atliekoms tvarkyti bei branduolinei žalai atlyginti, tačiau šio fondo sukauptos lėšos nebus pakankamos valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės veiklai sustabdyti¹².

Dėl ES lėšomis finansuojamų projektų

Valstybei gali tekti finansuoti ES finansinės paramos lėšomis finansuojamų projektų pabrangimą. Pavyzdžiui, dėl padidėjusių statybos kainų atsiradęs papildomų lėšų poreikis (iki projektų įgyvendinimo pabaigos) Sanglaudos fondo (ISPA) finansuojamiems projektams įgyvendinti, 2007 m. gruodžio 31 d. duomenimis, buvo 1 132,2 mln. Lt (daugiau negu 4 proc. 2008 m. patvirtintų valstybės biudžeto asignavimų).¹³

¹⁰ International Monetary Fund „The Code of Good Practices on Transparency in Monetary and Financial Policies: Declaration of Principles“.

¹¹ 2008 m. liepos 21 d. valstybinio audito ataskaita Nr. VA-P-10-3-14 „Socialinio draudimo sistemos reforma“.

¹² Valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės 2007 m. Finansinės atskaitomybės aiškinamasis raštas.

¹³ Valstybės kontrolės 2008 m. balandžio 16 d. ataskaita Nr. VA-60-7P-7 „Europos Sąjungos finansinės paramos valdymas 2004-2007 m.“.

1.2. 2007 m. valstybės skolos struktūra

Vertinimas

2007 m. valdžios sektoriaus skolos struktūra atitinka Vyriausybės vidutinės trukmės skolinimosi apraše nustatytus apribojimus. 2007 m. gruodžio 31 d. duomenimis, valstybės skolos struktūroje dominavo užsienio ilgalaikiai skoliniai įsipareigojimai, kurių didžiausią dalį sudarė Vyriausybės vertybiniai popieriai. 95 proc. valstybės skolos sudaro centrinės valdžios sektoriaus skoliniai įsipareigojimai.

2007 m. pabaigoje valdžios sektoriaus skola buvo 16 698,01 mln. Lt, didžiausią lyginamąjį svorį sudarė centrinės valdžios skoliniai įsipareigojimai:

- Centrinės valdžios konsoliduota skola – 15 800,57 mln. Lt, arba 94,6 proc., konsoliduoti įsipareigojimai tarp centrinės valdžios subjektų – 289, 13 mln. Lt;
- Vietos valdžios konsoliduota skola – 986,04 mln. Lt, arba 5,2 proc., konsoliduoti įsipareigojimai tarp vietos valdžios sektoriaus subjektų – 112,37 mln. Lt¹⁴ (5 lentelė).

5 lentelė. Vietos valdžios skola, 2007-12-31, tūkst. Lt

Skoliniai įsipareigojimai	Suma
Vietos valdžios skola	986 043
<i>Vidaus skola:</i>	<i>959 274</i>
vidaus paskolos valstybės vardu	51 328
savivaldybių skoliniai įsipareigojimai pagal lizingo sutartis	15 508,5
trumpalaikės paskolos savivaldybėms iš valstybės biudžeto	61 037,5
vidaus paskolos savivaldybių vardu	831 400
<i>Užsienio skola</i>	<i>26 769</i>

Šaltinis – Valstybės kontrolė

- Socialinės apsaugos fondų skola – 23,77 mln. Lt, arba 0,2 proc.

Centrinės valdžios skola 2007 m. padidėjo 1 564,6 mln. Lt, vietos valdžios – 255,4 mln. Lt, socialinės apsaugos fondų skola sumažėjo 123,7 mln. Lt.

Valstybės vidaus skola (skola vidaus kreditoriams) 2007 m. pabaigoje buvo 5 471,5 mln. Lt, tai sudarė 32,8 proc. valstybės skolos. Valstybės užsienio skola (skola užsienio kreditoriams) metų pabaigoje buvo 11 226,5 mln. Lt, tai sudarė 67,2 proc. valstybės skolos. Palyginti su 2006 m., vidaus skola per metus padidėjo 751,6 mln. Lt, užsienio – 1 007,8 mln. Lt.

Ilgalaikiai įsipareigojimai (daugiau nei 1 metų) 2007 m. padidėjo 1 694,7 mln. Lt ir sudarė 16 287,4 mln. Lt, arba 97,5 proc., visos valstybės skolos, trumpalaikiai įsipareigojimai padidėjo 64,7 mln. Lt ir sudarė 460,6 mln. Lt, arba 2,5 proc.

Negražintų paskolų suma 2007 m. gruodžio 31 d. sudarė 7,4 proc. visos valstybės skolos, arba 1 239,7 mln. Lt, ir, palyginti su 2006 m., sumažėjo 121,6 mln. Lt. Išleistų vertybinių popierių

¹⁴ 51,3 mln. Lt savivaldybių gautos paskolos iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų ir 61,0 mln. Lt savivaldybėms suteiktos trumpalaikės paskolos iš biudžeto laikinam apyvartinių lėšų trūkumui padengti.

apimtis nominalia verte per metus padidėjo 1 880,9 mln. Lt ir metų pabaigoje sudarė 15 458,3 mln. Lt, arba 92,6 proc. (6 lentelė).

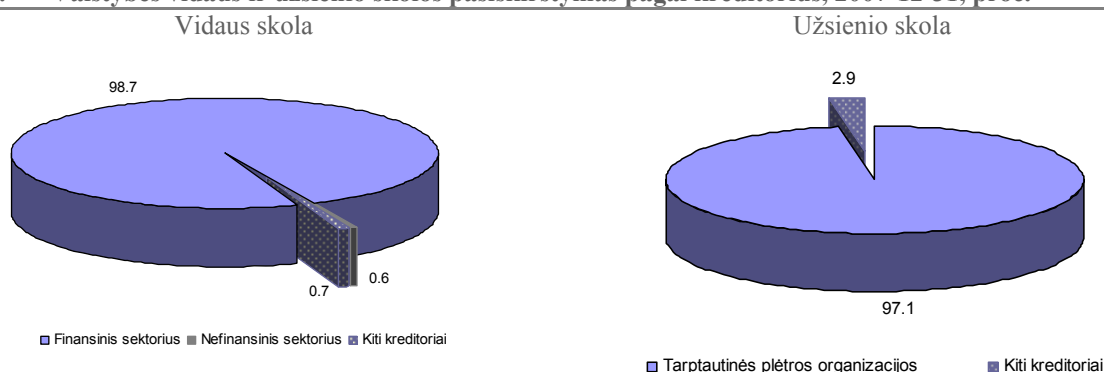
6 lentelė. Valdžios sektoriaus skola pagal priemonių tipą, įsipareigojimų trukmę ir kreditorius

RODIKLIAI	2006-12-31		2007-12-31	
	mln. Lt	proc.	mln. Lt	proc.
Valdžios sektoriaus skola	14 938,7	100	16 698,0	100
<i>Vidaus skola</i>	<i>4 719,9</i>	<i>31,6</i>	<i>5 471,5</i>	<i>32,8</i>
<i>Ilgalaikiai įsipareigojimai</i>	<i>4 374,0</i>	<i>29,3</i>	<i>5 060,9</i>	<i>30,3</i>
Vertybiniai popieriai	3 722,2	24,9	4 217,6	25,3
Paskolos	651,8	4,4	843,3	5,0
<i>Trumpalaikiai įsipareigojimai</i>	<i>345,9</i>	<i>2,3</i>	<i>410,6</i>	<i>2,5</i>
Vertybiniai popieriai	309,6	2,1	375,1	2,3
Paskolos	36,3	0,2	35,5	0,2
<i>Užsienio skola</i>	<i>10 218,7</i>	<i>68,4</i>	<i>11 226,5</i>	<i>67,2</i>
<i>Ilgalaikiai įsipareigojimai</i>	<i>10 218,7</i>	<i>68,4</i>	<i>11 226,5</i>	<i>67,2</i>
Vertybiniai popieriai	8 545,5	63,9	10 865,6	65,1
Paskolos	673,2	4,5	360,9	2,2

Šaltinis – Finansų ministerija

Didžiausią dalį – 98,7 proc. – valstybės vidaus skolos sudaro įsipareigojimai finansiniam sektoriui, užsienio – kitiems kreditoriams – 97,1 proc. (5 pav.).

5 pav. Valstybės vidaus ir užsienio skolos pasiskirstymas pagal kreditorius, 2007-12-31, proc.

Šaltinis – Valstybės kontrolė

2. 2007 m. valstybės skolos ataskaitos duomenų patikimumas

Vertinimas

2007 m. valstybės skolos ataskaita¹⁵ atitinka teisės aktų, reglamentuojančių jos sudarymą, reikalavimus. Tačiau pažymėtina, kad:

- Valstybės skolos ataskaitoje neatskleista iki ataskaitinio laikotarpio pabaigos (2007-12-31) sukauptų mokėtinų palūkanų už skolinius įsipareigojimus suma;
- Yra rizika, kad Valstybės skolos ataskaitos duomenys apie vietos valdžios subjektų skolinius įsipareigojimus yra nepatikimi. Savivaldybių administracijos Finansų ministerijai pateikė neaudituos duomenis apie 2007 m. (kaip ir ankstesnių metų) savivaldybių skolinius įsipareigojimus. Savivaldybių kontrolierių tarnybų išvados dėl savivaldybių skolinių įsipareigojimų rengiamos vėliau (gegužės-birželio mėn.), nei Finansų ministerija sudaro Valstybės skolos ataskaitas. Savivaldybių skolinių įsipareigojimų auditą savivaldybių kontrolierių tarnybos atlieka skirtingai, yra rizika, kad dalies vietos valdžios skolinių įsipareigojimų auditas nėra atliktas.

1. Vidaus kontrolė

Valstybės skolos ataskaitos duomenų patikimumui įtaką turi tinkama valstybės skolos apskaita ir atskaitomybė. Finansų ministerijos Vidaus audito tarnyba, 2007 m. įvertinusi Valstybės izdo departamento veiklą, nustatė nepakankamas vidaus kontrolės procedūras ir trūkumus apskaitant valstybės skolą. Valstybės kontrolės audito metu nustatyta, kad daugelis vidaus auditorių pateiktų rekomendacijų yra įgyvendinta arba įgyvendinama. (žr. 1 priedą).

2. Sukauptų palūkanų atskleidimas

Nei 2007 m. valstybės skolos ataskaitoje nei Valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitos (toliau – Apyskaita) aiškinamajame rašte neatskleistos iki ataskaitinių metų pabaigos sukauptos mokėtinos palūkanos už skolinius įsipareigojimus. 2007 m. gruodžio 31 d. sukauptos palūkanos sudarė 508,3 mln. Lt.

Teisės aktai nenustato pareigos tokią informaciją atskleisti, tačiau, mūsų nuomone, siekiant užtikrinti valstybės skolos skaidrumą ir geresnį duomenų atskleidimą ir, atsižvelgiant į užsienio praktiką (pvz. JAV, Jungtinė Karalystė ir kt.), manome, kad skelbiant valstybės skolą ataskaitinio

¹⁵ 2007 m. valstybės skolos ataskaitoje (pagal kreditorius, priemonių tipą ir pagal sektorius) pateikiami duomenys ir pasikeitimai per metus apie valstybės skolos pasiskirstymą tarp sektorių (centrinės, vietos valdžios ir valstybės socialinės apsaugos fondų) subjektų ir jų tarpusavio įsipareigojimų konsolidavimą; pagal naudojamą skolinimosi priemones (paskolas, vertybinius popierius, kitus įsipareigojamosius dokumentus) ir kreditorius (vidaus, užsienio).

laikotarpio pabaigai turėtų būti atskleistos ir sukauptos iki ataskaitinio laikotarpio mokėtinos palūkanos už skolinius įsipareigojimus kaip iki ataskaitinio laikotarpio pabaigos jau priimti valstybės įsipareigojimai. Pažymėtina, kad Finansų ministerija apskaito iki ataskaitinio laikotarpio sukauptas mokėtinas palūkanas už paskolas, šie duomenys kasmet yra atskleidžiami metinėje Valstybei nuosavybės teise priklausančio turto ataskaitoje bei kitose ataskaitose tarptautinėms institucijoms.

Finansų ministerijos aiškinimas

Atkreipiame dėmesį, kad apskaitą vykdant grynųjų pinigų principu, mokėtinos bei gautinos palūkanos ar kitos sumos neturi būti traukiamos į apskaitą. Pabaigus viešojo sektoriaus apskaitos reformą minėtų sumų apskaitos principai bus nurodyti atitinkamuose apskaitos vadovuose, ir šios sumos bus traukiamos į apskaitą.

3. Valstybės skolos ataskaitoje pateikti vietos valdžios sektoriaus skolos duomenys yra nepatikimi

Vietos valdžios sektoriaus skoliniai įsipareigojimai yra sudėtinė valdžios sektoriaus skolos dalis ir yra atskleidžiami metinėje valstybės skolos ataskaitoje.

Finansų ministerija savivaldybių paskolų neadministruoja. Savivaldybės kiekvieną ketvirtį teikia Finansų ministerijai suvestines savivaldybių skolinių įsipareigojimų ir suteiktų garantijų bei paskolų ataskaitas apie savivaldybių per metus priimtus vidaus ir užsienio skolinius įsipareigojimus. Finansų ministerija Valstybės skolos ataskaitoje pateikia duomenis apie vietos valdžios skolą iš šių šaltinių:

- ▶ vidaus skolą – paskolas iš komercinių bankų – iš Lietuvos banko pinigų apžvalgos;
- ▶ užsienio skolą ir skolinius įsipareigojimus pagal finansinės nuomos sutartis – iš savivaldybių pateiktos suvestinės savivaldybių skolinių įsipareigojimų ir suteiktų garantijų bei paskolų ataskaitos.

Pastebėjimas

Savivaldybių suvestinėje ataskaitoje vidaus paskolos savivaldybės vardu (be skolinių įsipareigojimų pagal lizingo sutartis ir trumpalaikių paskolų iš valstybės biudžeto) 2007-12-31 sudarė 811,0 mln. Lt. Lietuvos banko pinigų apžvalgoje paskolos vietos valdžiai 2007-12-31 sudarė 831,4 mln. Lt, t.y. 20,4 mln. Lt mažiau.

Pažymėtina, kad Finansų ministerija nesiaiškina minėtų ataskaitų duomenų skirtumo. **Finansų ministerijos aiškinimu**, Valstybės skolos ataskaitoje pateikiami Lietuvos banko pinigų apžvalgos duomenys apie vietos valdžios vidaus skolinius įsipareigojimus, kadangi į valstybės skolą įtraukiama vietos valdžios sektoriaus skola¹⁶, kurios sąvoka yra platesnė, nei savivaldybės skolos sąvoka.

¹⁶ Pagal Valstybės skolos įstatymą vietos valdžią sudaro savivaldybės ir kiti šiam sektoriui priskirti subjektai. Pagal ESA 95 vietinės valdžios subsektorius apima tas viešojo valdymo rūšis, kurių kompetencijai priklauso tik vietinės teritorijos dalis, išskyrus socialinės apsaugos fondų vietines agentūras. Priskiriamos tos ne pelno institucijos, kurios yra kontroliuojamos ir kurių veikla yra daugiausia finansuojama vietinės valdžios, jų kompetencija apima vietinės valdžios ekonomines teritorijas.

Duomenys apie savivaldybių skolinius įsipareigojimus yra neaudituoti.¹⁷ Auditorių nuomone, Finansų ministerija nepakankamai užtikrina tinkamą vietos valdžios skolinių įsipareigojimų atskleidimą.

Išnagrinėjus Valstybės kontrolei pateiktas 2007 m. išvadas dėl savivaldybių skolinių įsipareigojimų iš 51 savivaldybių,¹⁸ galima konstatuoti, kad savivaldybių kontrolierių tarnybos skirtingai audituoja savivaldybių skolinius įsipareigojimus.

Pastebėjimas

Pagal savivaldybių biudžeto įvykdymo ataskaitos sudarymo taisyklės¹⁹, kurios nustato ataskaitos sudarymo reikalavimus ir sudėtį, Savivaldybių skolinių įsipareigojimų ir suteiktų garantijų bei paskolų 2007-12-31 ataskaita (forma 3-sav.) yra sudėtinė savivaldybių 2007 m. biudžeto įvykdymo finansinės atskaitomybės dalis. Todėl dauguma savivaldybių kontrolierių atskirai minėtos ataskaitos neaudituoja.

Iš Valstybės kontrolei pateiktų savivaldybių kontrolierių tarnybų išvadų dėl savivaldybių biudžeto įvykdymo apyskaitos matyti, kad 19 iš 51 savivaldybių kontrolierių tarnybų nepateikia informacijos apie skolinių įsipareigojimų limitų laikymąsi ir skolinių įsipareigojimų ataskaitos duomenų teisingumą.

¹⁷ Valstybės kontrolė Išvadoje dėl 2006 m. valstybės skolos, paskolų, suteiktų iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų ir suteiktų valstybės garantijų siūlė naudoti audituojamus savivaldybių duomenis, tačiau ši rekomendacija neįvykdyta.

¹⁸ Dalis savivaldybių kontrolierių tarnybų nerengia atskiros išvados dėl savivaldybių skolinių įsipareigojimų ataskaitos, o nuomone dėl jos pateikia išvadoje dėl savivaldybių biudžeto įvykdymo apyskaitos.

¹⁹ Lietuvos Respublikos finansų ministro 2007-02-01 įsakymas Nr. 1K-028 „Dėl Valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų įvykdymo ataskaitos sudarymo taisyklių patvirtinimo“.

II DALIS. 2007 M. SKOLOS VALSTYBĖS VARDU VALDYMAS

1. Vyriausybės vidutinės trukmės skolinimosi politika

Vertinimas

1. Kaip pažangą pažymime tai, kad Vyriausybė 2008 m. atnaujino vidutinės trukmės skolinimosi ir skolos valdymo strategiją: nustatė atnaujintus vidutinės trukmės valstybės skolinimosi kryptių siektinus rodiklius, uždavinius bei priemones. Tačiau Vyriausybė neturi ilgalaikės skolos valdymo strategijos, apimančios laikotarpį, kai valstybės biudžetas bus subalansuotas ir nereikės skolintis biudžeto deficitui dengti:

- Nenustatytas Lietuvos ekonominėms sąlygoms optimalus valstybės skolos lygis, kuris nesukeltų rizikos fiskaliniam tvarumui.
- Nenustatyti skolinimosi tikslai, subalansavus valstybės biudžetą. Mūsų nuomone, subalansavus valstybės biudžetą turi būti skolinamasi valstybės skolai grąžinti ir valstybės investicijoms finansuoti.

2. Manome, kad atsiskaitymui už strategijos įgyvendinimą Vyriausybei reikėtų kasmet rengti, oficialiai skelbti ir teikti Seimui, kartu su Valstybės skolos ataskaitomis, skolos valstybės vardu valdymo ataskaitą. Šioje ataskaitoje būtų pateikiama informacija apie reikšmingus valstybės skolos valdymo politikos pasikeitimus, situaciją finansų rinkose, skolinimosi kaštų tendencijas, skolinimosi valstybės vardu priemones, skolintų lėšų panaudojimą per metus ir likutį metų pabaigoje. Panašios ataskaitos rengiamos kai kuriose valstybėse. Finansų ministerija taip pat rengia kasmetinę apžvalgą „Valstybės skola“, tačiau ši apžvalga nėra oficialus dokumentas.

Valstybės skolinimosi tikslas – užtikrinti įstatymuose nustatytą valstybės išlaidų ir valstybės vardu priimtų skolinių įsipareigojimų finansavimą iš skolintų lėšų kuo mažesnėmis sąnaudomis ir priimtina riziką vidutinės trukmės laikotarpiu, neviršijant nustatytų skolos ir skolinimosi limitų, ir laikytis reikalavimų, keliamų Europos Sąjungos valstybėms narėms, siekiančioms įvesti eurą.

Vyriausybės skolinimąsi 2007 m. reglamentavo Vyriausybės vidutinės trukmės skolinimosi politikos kryptių aprašas²⁰, kuriame buvo numatytos svarbiausios Vyriausybės vidutinės trukmės

²⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. birželio 1d. nutarimas Nr. 602 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės vidutinės trukmės skolinimosi politikos kryptių aprašo patvirtinimo“.

skolinimosi politikos kryptys, skolos struktūros prioritetai ir skolinių įsipareigojimų apribojimai (limitai) (plačiau apie apraše numatytų limitų laikymąsi – išvados priedo II dalies 5 skyriuje).

Po Valstybės kontrolės 2007 m. atlikto Valstybės skolos valdymo audito²¹ Vyriausybė patvirtino naują Vyriausybės vidutinės trukmės skolinimosi ir skolos valdymo strategiją (toliau – Strategija)²², kurioje nustatė konkretesnius vidutinės trukmės valstybės skolinimosi kryptių siektinus rodiklius, atnaujino skolos valdymo tikslus.

Strategijoje numatytų naujų priemonių pavyzdžiai

- Nustatyti, kad vidutinė svertinė likutinė skolos valstybės vardu trukmė negali būti trumpesnė negu 4 metų;
- Naudoti stochastinį imitavimo modelį, kurio pagrindu pagal matematinius metodus apskaičiuojamos skolos valdymo vidutinės sąnaudos ir galimas nuokrypis nuo jų esant tam tikrai tikimybei skirtingų skolinimosi strategijų atvejais.

Strategijoje numatyta, kad Finansų ministerija, kuri atsakinga už strategijos įgyvendinimą, pasibaigus kalendoriniams metams, per tris mėnesius informuoja Vyriausybę apie priemonių plano vykdymą. Strategiją numatoma kasmet peržiūrėti, prireikus – atnaujinti. Mūsų nuomone, informacija apie Strategijos įgyvendinimą galėtų būti pateikiama valstybės skolos valdymo ataskaitos forma. Daug informacijos apie valstybės skolos valdymą pateikiama ir šiuo metu Finansų ministerijos rengiamuose leidiniuose.

Finansų ministerijos rengiamos apžvalgos apie valstybės skolą

Finansų ministerija kasmet rengia ir skelbia savo tinklalapyje leidinius „Valstybės skola“ (pateikiama statistinė informacija apie Lietuvos ekonomikos ir Vyriausybės skolinimosi strategiją, valstybės skolos lygį, struktūrą, dinamiką, skolos limitus, kita) ir „Lietuvos Vyriausybės vertybinių popierių metinė apžvalga“ (pateikiama detali informacija apie per metus išleistus Vyriausybės vertybinius popierius, palūkanų normų, pelningumo svertinius vidurkius, vidutinę svertinę trukmę ir kita). Šie leidiniai nėra oficialūs dokumentai, juose pateikiama informacija yra ne vertinamojo, bet statistinio, apžvalginio pobūdžio.

Kai kurios užsienio valstybės rengia išsamias ataskaitas apie valstybės skolos valdymą (žiūrėti pavyzdžius):

²¹ 2007 m. liepos 30 d. valstybinio audito ataskaita VA-60-5P „Valstybės skolos valdymas“.

Kai kurių užsienio šalių valstybės skolos valdymo ataskaitos

Latvija

Skolos valdytojas (Iždas) kasmet rengia ir skelbia ataskaitą apie centrinės valdžios skolos valdymą, kurioje pateikia informaciją apie:

- makroekonominius, skolos ir susijusius rodiklius;
- pasiekimus per metus ir planuojamus veiksmus kitiems metams;
- finansų rinką ir palūkanų normų dinamiką, VVP rinką;
- finansų valdymą ir bendradarbiavimą su centriniu banku;
- laisvų lėšų valdymą ir investavimą;
- rizikų valdymą;
- grynąjį metų skolinimąsi;
- skolos lygio 3 metų prognozes ir kt.

Jungtinė Karalystė

Įstatymai įpareigoja skolos valdytoją (angl. *Debt Management Office*) kasmet rengti ir skelbti Skolos ir rezervų valdymo ataskaitą (angl. *Debt and Reserves Management Report*).

Pažymėdami pažangą, atkreipiame dėmesį, kad Vyriausybė nėra numačiusi ilgalaikės skolinimosi strategijos ir apsisprendusi dėl valstybės skolinimosi tikslų, kai valstybės biudžetas bus subalansuotas ir nereikės skolintis biudžeto deficitui finansuoti. Daugelis užsienio ir Lietuvos analitikų sutaria, kad turi būti aiškiai apibrėžtas optimalus skolos lygis, kuris nesukelia rizikos fiskaliniam tvarumui.²³ Optimalus valstybės skolos lygis yra skirtingas įvairiose šalyse ir gali kisti laiko atžvilgiu. Taip pat galėtų būti numatyta galimybė, neviršijant nustatyto optimalaus valstybės skolos lygio, skolintis tik tokioms išlaidoms apmokėti, kurios ateityje duos pajamų ir sudarys sąlygas gražinti skolą (efektyvios investicijos). Tokiomis investicijomis paprastai laikomos valstybės investicijos švietimui, sveikatos apsaugai, komunikacijoms, transportui.

²² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. rugsėjo 3 d. nutarimas Nr. 849, „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės vidutinės trukmės skolinimosi ir skolos valdymo strategijos patvirtinimo“.

²³ Vienas iš fiskalinės politikos tvarumo / priimtumo apibrėžimų: tai tokia fiskalinė politika, kurios sprendimai nedidina valstybės skolos dalies BVP ir užtikrina jos stabilumą, atitinkantį racionalų ekonomikos augimą, palūkanų normas ir infliacijos tempus. Šaltinis – Finansų ministerijos mokymo centras. Mokymo medžiaga – Fiskalinės sąskaitos. Interneto prieiga: <http://www.fmnc.lt/lit/world/paskaita3-10.htm>.

2. 2007 m. skolinimosi poreikis ir lėšų panaudojimas

Vertinimas

1. 2007 m. planuojamas Vyriausybės skolinimosi poreikis sudarė 4 515,5 mln. Lt, faktiškai pasiskolinta 4 211,5 mln. Lt. Valstybės skolinimosi tikslams (valstybės biudžeto deficitui, skolų gražinimui ir kt.) finansuoti panaudota 3 504,9 mln. Lt. Kadangi 2007 m. valstybės biudžeto deficitas sudarė 337,1 mln. Lt, t. y. 1103,9 mln. Lt, arba 76,6 proc., mažesnis nei planuota, skolintų lėšų prirėikė 856,6 mln. Lt mažiau.

2. Finansų ministerija 2007 m. nepakankamai efektyviai prognozavo skolinimosi poreikį ir valdė valstybės vardu pasiskolintas lėšas:

- ▶ Laikiniai laisvų skolintų lėšų likutis metų pabaigoje sudarė 875,4 mln. Lt. Informacija apie skolintų piniginių išteklių likutį nėra skelbiama.
- ▶ Nevisiškai išnaudota galimybė nemokamai naudotis valstybės laikinai laisvais pinigiais ištekliais.
- ▶ Metų pradžioje, nepakankamai įvertinus makroekonominę situaciją ir palūkanų normų ir valiutų kurso pasikeitimo riziką, buvo refinansuotos užsienio paskolos tarptautinėms institucijoms, todėl galėjo būti prarasta iki 45 mln. Lt.
- ▶ Finansų ministerijos sudaryta Komisija, kuri turi priimti sprendimus dėl Vyriausybės skolinimosi valstybės vardu būdų ir apimties, netvirtino 2007 m. skolinimosi poreikio, nors to reikalauja atitinkami teisės aktai.

Vyriausybės skolinimosi poreikį sudaro lėšos, reikalingos biudžetinais metais pasiskolinti Valstybės skolos įstatyme numatytiems tikslams įgyvendinti. Toliau 7 lentelėje pateikiame duomenis apie 2007 m. planuojamą Vyriausybės skolinimosi poreikį ir faktiškai panaudotas skolintas lėšas.

7 lentelė. 2007 m. skolinimosi poreikis, mln. Lt

Vyriausybės skolinimosi tikslai	Planuojamas skolinimosi poreikis	Faktiškai panaudotos skolintos lėšos
Valstybės biudžeto planinis deficitas	1 441,0	337,1
Specialiųjų ES programų lėšų, nepanaudotų ankstesniais metais, galimas poreikis	439,7	0
Investicijos iš skolintų lėšų	19,7	18,6
Skolos grąžinimas (iš jų):	2 189,8	2 240,4
Vidaus skolos grąžinimas (iš jų):	1 976,2	1 910,8
VVP išpirkimas	1 613,7	1 050,9
Vidaus paskolų grąžinimas	362,5	860,0
Užsienio skolos grąžinimas (iš jų):	213,6	329,6
Užsienio paskolų grąžinimas:	213,6	329,6
Užsienio VVP išpirkimas:	0	0
Stabilizavimo (Rezerviniam) fondui	445,0	644,9
Kitiems tikslams	0	264,0
Iš viso	4 515,5	3 504,9

Šaltinis – Finansų ministerija, Valstybės kontrolė

2007 m. Vyriausybės planuojamas skolinimosi poreikis sudarė 4 515,5 mln. Lt. Pagrindiniai skolinimosi tikslai buvo nustatyti tokie – užtikrinti planuojamo valstybės biudžeto deficito finansavimą (1 441 mln. Lt), specialiųjų ES programų lėšų, nepanaudotų ankstesniais metais, galimo poreikio finansavimą (440 mln. Lt), planinių skolų grąžinimą (2 189,9 mln. Lt), skolos Stabilizavimo (Rezerviniam) fondui grąžinimą (445 mln. Lt)²⁴.

Skolintų lėšų buvo panaudota 3 504,9 mln. Lt, arba 1 010,6 mln. Lt mažiau negu planuota. Skolintų lėšų panaudota mažiau, nes faktinis 2007 m. valstybės biudžeto deficitas sudarė 337 mln. Lt, arba 1 104 mln. Lt mažiau planuoto. Stebima tendencija, kad faktinis valstybės biudžeto deficitas 2004–2007 m. laikotarpiu buvo gerokai mažesnis negu planinis. Nors faktinis valstybės biudžeto deficitas, dengiamas iš valstybės vardu skolintų lėšų, mažėjo, skolinantis į tai nebuvo atsižvelgta – valstybės skolos prieaugis absoliučiais skaičiais per tą patį laikotarpį gerokai viršijo faktinį valstybės biudžeto deficitą: pavyzdžiui, 2007 m. valstybės skola padidėjo penkis kartus daugiau negu faktinis biudžeto deficitas (8 lentelė).

8 lentelė. Valstybės skolos ir valstybės biudžeto deficito pokyčių palyginimas mln. Lt

Rodiklis	2004	2005	Prieaugis	2006	Prieaugis	2007	Prieaugis
Valdžios sektoriaus skola	12 150,6	13 276,3	1125,7	14 938,7	1662,4	16 698,0	1759,3
Valstybės biudžeto deficitas ²⁵	858,5	668,4	-190,1	1 193,2	524,8	337,1	-856,1

Šaltinis – Valstybės kontrolė

²⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-01-21 nutarimas Nr. 57 „Dėl Rezervinio (Stabilizavimo) fondo lėšų skyrimo (grąžintinai) valstybės turiniams išpareigojimams, susijusiems su valstybės skola, vykdyti“.

²⁵ Faktinis rodiklis.

Manome, kad šios tendencijos parodo netinkamą Vyriausybės skolinimosi planavimo kokybę, kai nėra laiku atsižvelgiama į kiekvieno ketvirčio valstybės pajamų ir išlaidų faktinį santykį. Nors 2007 m. atskirais laikotarpiais (ketvirčiais) faktiškai gautos pajamos ir įplaukos buvo didesnės negu panaudoti asignavimai (valstybės biudžeto perteklius), tačiau valstybės biudžeto deficitui finansuoti buvo pervedamos lėšos (pavyzdžiui, 2007 m. I ketv. valstybės biudžeto pajamos viršijo panaudotus asignavimus 207,3 mln. Lt, tačiau valstybės biudžeto deficitui finansuoti pervesta 391,6 mln. Lt; 2007 m. III ketv. valstybės biudžeto pajamos viršijo panaudotus asignavimus 945,7 mln. Lt, tuo tarpu buvo likę skolintų lėšų valstybės biudžeto deficitui finansuoti 130,2 mln. Lt).

2007 m. buvo planuota pasiskolinti 4 568,3 mln. Lt. Vyriausybės skolinimosi poreikį finansuoti buvo planuota išleidžiant vertybinius popierius vidaus (2 150 mln. Lt) ir užsienio (2 296 mln. Lt) rinkose. Faktiškai buvo pasiskolinta 4 211,5 mln. Lt (9 lentelė).

9 lentelė. 2007 m. planuojamos ir faktiškai panaudotos skolinimosi priemonės, mln. Lt

Skolinimosi priemonės	Planuojamos	Faktinės
Vidaus VVP	2 150,0	902,6
Iš pasirašytų paskolų investicijoms finansuoti	19,7	18,6
Užsienio VVP (iš jų):	2 296,1	2 071,7
Euroobligacijos	1 726,4	2 071,7
Eurokomerciniai popieriai	569,7	0
Kredito linija	0	860,0
Grįžtančios perskolintos lėšos	102,5	158,7
Stabilizavimo (Rezerviniam) fondo lėšos	0	199,9
Iš viso:	4 568,3	4 211,5

Šaltinis – Finansų ministerija, Valstybės kontrolė

Skolintų lėšų likutis 2007 m. sausio 1 d. buvo 150 mln. Lt., gruodžio 31 d. – 875 mln. Lt. Dalis lėšų buvo investuota į terminuotus indėlius, tačiau mažiausiai tris mėnesius (nuo 2007 m. spalio mėn., kai buvo išleista užsienio rinkoje per 2 000 mln. Lt vertybinių popierių emisija, iki 2008 m. vasario mėn., kai turėjo būti išperkami Vyriausybės vertybiniai popieriai) skolintos lėšos nebuvo naudojamos biudžeto deficitui ar skoloms dengti, nors už jas buvo mokamos palūkanos (10 lentelė).

10 lentelė. Valstybės skolintų lėšų likutis, 2007-12-31, tūkst. Lt

Skolintos lėšos	Suma
Skolintų lėšų sąskaitos	72 488,1
Indėliai	438 505,6
Valstybės biudžeto sąskaita ²⁶	364 384,6
Iš viso	875 378,3

Šaltinis – Valstybės kontrolė

²⁶ Per daug pervesta lėšų biudžeto deficitui dengti ir srautams subalansuoti.

Pažymėtina, kad valstybės skolintų piniginių išteklių likučiai nebuvo skelbiami nei Valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitoje, nei Valstybės skolos ataskaitoje. Nebuvo atskleista, kiek skolintų lėšų metų pabaigoje, kiek jų yra investuota, kokie yra skolintų lėšų piniginiai srautai per ataskaitinius metus. Teisės aktai nenustato pareigos tokią informaciją atskleisti, tačiau ji, mūsų nuomone, užtikrintu valstybės piniginių išteklių valdymo skaidrumą.

Finansų ministerijos aiškinimas

Skolinamasi ne planuojamo deficito dydžiu, o pagal einamąjį skolinimosi poreikį ir prognozes. 2007 m. pabaigoje buvo skolinamasi numatomam valstybės biudžeto deficitui finansuoti ir 2008 m. pradžioje išperkamų VVP refinansavimo rizikai sumažinti. Pasiskolintos lėšos leido išvengti skolinimosi užsienio rinkose tuomet, kai sąlygos buvo pablogėjusios, ir be rizikos išpirkti 815 mln. Lt vertės vidaus VVP bei 690 mln. Lt vertės užsienio VVP. Be iš anksto sukaupto lėšų likučio tokios apimties VVP išpirkimas būtų sunkiai įmanomas ir rizikingas.

Kiti pastebėjimai

1. Valstybinio audito metu nustatyta, kad Finansų ministerijos sudaryta Komisija, kuri turi priimti sprendimus dėl Vyriausybės skolinimosi valstybės vardu būdų ir apimties²⁷, netvirtino viso planuojamo 2007 m. skolinimosi poreikio²⁸.

2. Palyginus planuojamas skolinimosi priemonės ir faktines 2007 m., pastebėta, kad skolinimosi priemonės buvo ne kartą keičiamos (žr. pavyzdį). Finansų ministerija auditoriams nepateikė dokumentų, pagrindžiančių priimtus sprendimus dėl skolinimosi politikos keitimo, kopijų.

Pavyzdys

Planuota išleisti 2 150 mln. Lt VVP vidaus rinkoje, faktiškai išleista mažiau – apie 902,6 mln. Lt;

Naudotasi euro kredito linija (pasiskolinta 860 mln. Lt), kuri nebuvo planuota;

Planuota išleisti euroobligacijas (1 726,4 mln. Lt) ir eurokomercinius popierius (569,7 mln. Lt), faktiškai išleista euroobligacijų emisija 2 072 mln. Lt, pirma laiko nutraukus sutartį dėl kredito linijos ir neišnaudojus visos pagal sutartį numatytos sumos.

3. Valstybės skolos įstatymo 3 str. 7 d. nustatyta, kad visiems iš šio įstatymo reglamentuojamų santykių atsirandantiems Vyriausybės priiimtiems turtiniams įsipareigojimams vykdyti naudojami visi galimi valstybės finansiniai ištekliai. Seimo nutarimu patvirtintuose Rezervinio (stabilizavimo) fondo nuostatuose²⁹ numatyta, kad fondo lėšos gali būti naudojamos

²⁷ Komisija sprendimams dėl Vyriausybės skolinimosi valstybės vardu, su Vyriausybės skolinimosi valstybės vardu ir skolinantis priimtų įsipareigojimų valdymu susijusių paslaugų pirkimo, Vyriausybės skolinantis priimtų įsipareigojimų bei piniginių išteklių valdymo priimti. Komisija pagal reglamentą turi priimti sprendimus dėl Vyriausybės skolinimosi valstybės vardu būdų ir apimties, apsvarstyti pasiūlymus dėl vertybinių popierių platinimo užsienio rinkose, jų apyvartos tvarkymo, paskolų ėmimo ir paslaugų pagal kitus įsipareigojimus skolos bei kitus su skolinimosi susijusius dokumentus suteikimo. Komisijos sprendimai įforminami protokolu.

²⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-11-20 nutarimas Nr. 1377 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės vertybinių popierių išleidimo užsienio rinkose, paskolų valstybės vardu ėmimo ir kitų įsipareigojamųjų skolos dokumentų pasirašymo taisyklių patvirtinimo“.

²⁹ Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. gegužės 30 d. nutarimas Nr. IX-912 „Dėl Rezervinio (stabilizavimo) fondo nuostatų patvirtinimo“.

valstybės turtiniams įsipareigojimams, susijusiems su valstybės skola, vykdyti (grąžintinai), pensijų sistemos reformai finansuoti ir kitoms reikmėms. Fondo nuostatuose nenumatyta, kuriam laikui gali būti grąžintinai skiriamos lėšos valstybės turtiniams įsipareigojimams.

Vyriausybė leido Finansų ministerijai 2007 m. iš Rezervinio (stabilizavimo) fondo naudoti (grąžintinai) iki 200 mln. Lt valstybės turtiniams įsipareigojimams, susijusiems su valstybės skola, vykdyti ir nustatė, kad šios lėšos privalo būti grąžintos iki 2007 m. gruodžio 31 d.³⁰.

Finansų ministerija 2007 m. gegužės mėn. iš Rezervinio (stabilizavimo) fondo pervedė į skolintų lėšų sąskaitą 199 mln. Lt, tačiau jau birželio mėn. 120,8 mln. Lt grąžino. Tuo pačiu metu, 2007 m. birželio 5–11 d., buvo gauta apie 120 mln. Lt pagal vidaus kredito liniją iš komercinio banko³¹, Manome, kad buvo nepakankamai efektyviai naudotasi galimybe grąžintinai naudoti laisvas Rezervinio (Stabilizavimo) fondo lėšas.

Finansų ministerijos aiškinimas

Lėšų rezervas valdant valstybės skolą yra būtinas, todėl nesant rimtos priežasties visiškai išnaudoti skirtas Rezervinio fondo lėšas būtų neatsakingas žingsnis, net jei šie ištekliai yra nemokami. Rezervo būtinumą akcentuoja ir reitingų agentūros. Laikina nenaudojamos šios lėšos yra investuojamos.

Valstybės kontrolės nuomonė

Valstybės kontrolė neteikia rekomendacijos išnaudoti visas Rezervinio fondo lėšas, o efektyviai naudotis Vyriausybės suteikta teise nemokamai Rezervinio (Stabilizavimo) fondo laikinai laisvomis lėšomis. Pažymėtina, kad, atsižvelgiant į Valstybės kontrolės praeitų metų siūlymus, Vyriausybė 2008 m. sausio mėn. suteikė teisę grąžintinai naudotis iki 700 mln. Lt laikinai laisvų fondo lėšų, kurios turi būti grąžintos iki 2010 m. gruodžio 31 d. (2007 m. – iki 200 mln. Lt).

Pastebėjimas

Įgyvendinant Valstybės kontrolės rekomendacijas (plačiau žiūrėti išvados priedo VI dalyje), Finansų ministerija 2008 m. patvirtino naujas skolinimosi poreikio apskaičiavimo taisykles, valstybės biudžeto ir valstybės skolintų piniginių išteklių srautų prognozavimo taisykles, patikslino komisijos sprendimams dėl Vyriausybės skolinimosi valstybės vardu, darbo reglamentą. Valstybės kontrolė audito metu minėtų taisyklių taikymo nevertino. Siūlymų įgyvendinimas bus stebimas.

³⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. vasario 7 d. nutarimas Nr. 177 „Dėl 2007 m. Rezervinio (stabilizavimo) fondo lėšų skyrimo pensijų sistemos reformai finansuoti ir fondo lėšų naudojimo (grąžintinai) valstybės turtiniams įsipareigojimams, susijusiems su valstybės skola, vykdyti“.

³¹ 2007 m. gegužės 14 d. kreditavimo sutartis Nr. 0040712011605-34/(1.34)-11K-013 tarp Finansų ministerijos ir akcinės bendrovės SEB Vilniaus bankas.

3. Valstybės skolos refinansavimas

Vertinimas

2007 m. vasario mėn. Finansų ministerija, nepakankamai įvertinusi padėtį finansų rinkose, 377 mln. Lt paskolų, gautų iš tarptautinių plėtros organizacijų, gražino anksčiau nustatyto termino. Mūsų nuomone, atsižvelgiant į JAV dolerio kurso pokyčius, dėl minėtų paskolų refinansavimo, iki 2007 m. pabaigos galėjo būti prarasta apie 35 mln. Lt, o nuo 2007 m. pabaigos iki 2008 m. liepos mėn. – dar apie 10 mln. Lt. Taip pat buvo sumokėta 10,5 mln. Lt bauda už paskolų išankstinį gražinimą.

Finansų ministerijoje nėra patvirtintos paskolų refinansavimo tvarkos, numatančios nuolatinę paskolų būklės stebėseną ir refinansavimo kriterijus.

2007 m. buvo refinansuota (grąžintos paskolos tarptautinėms plėtros organizacijoms anksčiau sutartyje nustatyto termino) 377 mln. Lt užsienio paskolų, sumokėjus 10,5 mln. Lt baudą (11 lentelė).

11 lentelė. 2007 m. vasario mėn. refinansuotos paskolos³²

Paskolos žiniaraščio Nr.	Baudos dydis mln. Lt	Kreditoriaus pavadinimas	Valiuta	Grąžinta paskolos suma, mln.	
				valiuta	Lt
0036	1,8	Europos investicijų bankas	USD	17,5	41,2
	0,5		EUR	3,5	12
0046.1	1,3	Europos investicijų bankas	SEK	64,3	23,5
	1,3		EUR	14,4	49,9
0053	4,3	Europos investicijų bankas	USD	35,5	83,8
	1,0		EUR	5,8	19,9
0069	0,1	Pasaulio bankas	USD	21	49,9
0075	0,2	Pasaulio bankas	USD	27,9	96,4
	10,5	Iš viso			376,6

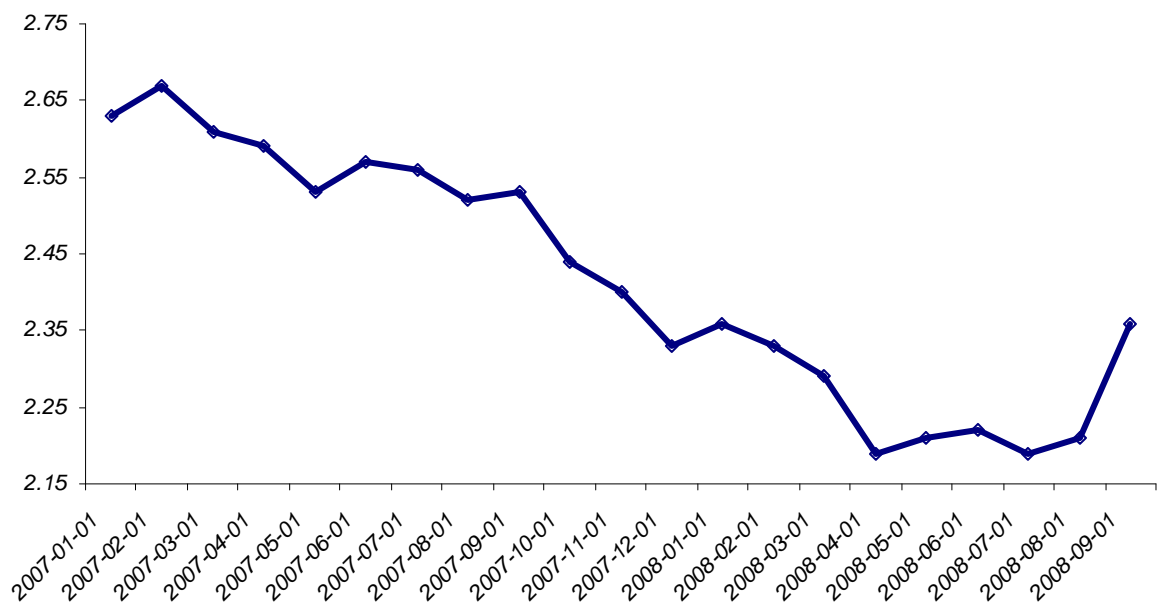
Šaltinis – Finansų ministerija

Didžiausią 2007 m. refinansuotų paskolų dalį sudarė JAV doleriais gautos paskolos, kurių skolinių įsipareigojimų suma iš viso sudarė 101,9 mln. USD.

Pažymėtina, kad per 2007 m. JAV dolerio kursas sumažėjo nuo 2,63 iki 2,36 Lt už 1 JAV dolerį; 2008 m. I pusmetį toliau mažėjo iki 2,19 Lt. Valiutų kursų skirtumas per 2007 m. sudarė 0,34 Lt už vieną JAV dolerį, per 2007–2008 m. I pusmetį – 0,44 Lt už vieną JAV dolerį (6 pav.). Tai reiškia, kad jei minėtos paskolos būtų refinansuotos, pavyzdžiui, 2007 m. pabaigoje, reikėtų gražinti 35 mln. Lt mažiau (101,9 x 0,34), o jei skola būtų gražinta 2008 m. liepos mėn. – dar apie 10 mln. Lt mažiau.

³² 2007-12-31 valiutų keitimo kursas.

6 pav. JAV dolerio kurso kitimo dinamika, 2007–2008 m. rugpjūčio mėn.

Šaltinis – Lietuvos bankas, Valstybės kontrolė

Negavome įrodymų, kad Finansų ministerija būtų atlikusi išsamią situacijos analizę, įvertinusi padėtį finansų rinkose, galimus palūkanų normų ir valiutų kurso pasikeitimus, susijusius su JAV dolerio kurso svyravimu. Finansų ministerija nerengia finansų rinkos periodinės apžvalgos, neturi paskolų refinansavimo tvarkos, numatančios nuolatinę paskolų būklės stebėseną ir refinansavimo kriterijus. Priimant sprendimą dėl paskolų refinansavimo buvo atlikti lėšų skolinimosi alternatyvų, reikalingų vertinant išankstinio paskolos grąžinimo galimybės skaičiavimai, kuriuose nėra finansų rinkos (valiutų kursų svyravimo galimų prognozių) vertinimo. 2007 m. pradžioje nebuvo vieningos finansų rinkos ekspertų nuomonės dėl JAV dolerio kurso kitimo tendencijų, todėl manome, kad situacija finansų rinkoje nebuvo stabili bei palanki sprendimams dėl paskolų refinansavimo priimti. Minėtu laikotarpiu vidutiniškai daugiau negu 30 proc. pabrango skolinimosi kaštai (plačiau apie skolinimosi kaštų pabrangimo tendencijas – išvados priedo II dalies 4 skyriuje). Įvertinus pirmiau minėtas valiutų kurso svyravimo ir skolinimosi kaštų kitimo tendencijas, galima daryti prielaidą, kad Finansų ministerija, 2007 m. pradžioje priėmusi sprendimą dėl užsienio paskolų tarptautinėms institucijoms refinansavimo, nepakankamai įvertino makroekonominę situaciją Lietuvoje ir užsienyje, galimas rizikas, susijusias su palūkanų normų ir valiutų kurso pasikeitimais, todėl galėjo prarasti iki 45 mln. Lt.

Finansų ministerijos aiškinimas

Paskolos buvo refinansuotos pagal tuo metu egzistavusius valiutų išankstinius sandorius, niekas užsienio rinkose nenumatė krizės, dėl to Finansų ministerija negalėjo numatyti dolerio smukimo, o skaičiavimai tuo metu buvo palankūs išankstinio grąžinimo atvejui. Priimtas sprendimas buvo teisingas pagal tuo metu turėtus žinomus duomenis ir jų pagrindu atliktus apskaičiavimus.

4. Tarptautiniai kredito reitingai ir valstybės skolinimosi kaštai

Vertinimas

2008 m. pradžioje, Lietuvai neatsižvelgus į tarptautinių kredito agentūrų perspektyvas dėl fiskalinės politikos sugriežtinimo ir priemonių infliacijai suvaldyti taikymo, pirmą kartą nuo 1990 m. buvo sumažinti skolinimosi kredito reitingai. Pažymėtina, kad šalies skolinimosi reitingas parodo investuotojams kredito rizikos laipsnį, t. y. gebėjimo vykdyti finansinius įsipareigojimus lygį. Sprendimas dėl reitingo sumažinimo pirmiausia gali pabranginti Vyriausybės skolinimosi kaštus ir ateityje turėti įtaką tiek šalies ekonomikai, tiek finansų sektoriui.

Per 2007–2008 m. I pusmetį dėl padidėjusio finansų rinkos nestabilumo ir išaugusių rizikos priedų pastebima skolinimosi kaštų pabrangimo tendencija – skolinimasis eurais vidutiniškai pabrango 30 proc., litais – per 50 proc.

Finansų ministerija nerengia ir neskelbia periodinių finansų rinkos ataskaitų, kurios apimtų skolinimosi kaštų litais ir užsienio valiuta pokyčius. Tai, mūsų nuomone, turėtų būti atliekama priimant sprendimus dėl efektyviausių skolinimosi priemonių pasirinkimo ir esant bet kokiems finansų rinkos bei kredito reitingų pasikeitimams.

Kredito reitingas (angl. *credit rating*) – rodiklis, suteikiantis investuotojams (kreditoriams) koncentruotą informaciją apie skolininko gebėjimo vykdyti savo finansinius įsipareigojimus lygį. Skolininkui gali būti suteikti reitingai nuo apibūdinančių aukščiausių saugumo lygį, kai skolininko pajėgumas laiku įvykdyti finansinius įsipareigojimus ypač didelis, iki atitinkančių finansinių įsipareigojimų nevykdymą.

Valstybės kreditingumui nustatyti naudojami valstybės kredito reitingai. Žinomiausios tarptautinės kredito reitingų agentūros yra „*Moody's*“, „*Standart & Poor's*“, „*Fitch Ratings*“. Reitingai skirstomi į dvi pagrindines grupes: investicinio lygio reitingai ir spekuliatyviniai reitingai. Jie gali būti skirstomi ir kitaip: į ilgalaikių ir trumpalaikių įsipareigojimų reitingus, taip pat į įsipareigojimų nacionaline valiuta ir įsipareigojimų užsienio valiuta reitingus. Kredito reitingams išreikšti vartojama tam tikra klasifikacija (reikšmės). Šios reikšmės yra visuotinai pripažįstamos ir naudojamos kaip standartas (12 lentelė).

12 lentelė. Ilgalaikio skolinimosi atskirų kredito reitingų reikšmės

KREDITO REITINGŲ AGENTŪROS			KREDITO REITINGŲ REIŠMIŲ APIBŪDINIMAS
MOODY'S	STANDARD & POOR'S	FITCH RATINGS	
Aaa	AAA	AAA	Aukščiausias saugumo lygis
Aa1	AA+	AA+	Aukštas saugumo lygis
Aa2	AA	AA	
Aa3	AA-	AA-	
A1	A+	A+	Aukštesnis investicinis reitingas
A2	A	A	
A3	A-	A-	
Baa1	BBB+	BBB+	Žemesnis investicinis reitingas
Baa2	BBB	BBB	
Baa3	BBB-	BBB-	
Ba1	BB+	BB+	Neinvesticinis (spekuliacinis) reitingas
Ba2	BB	BB	
Ba3	BB-	BB-	
B1	B+	B+	Labai spekuliacinis reitingas
B2	B	B	
B3	B-	B-	
Caa1	CCC+	CCC	Bloga būklė
Caa2	CCC	-	
Caa3	CCC-	-	
Ca	CC	CC	Ypač spekuliacinis reitingas
C	C	C	Galimas įsipareigojimų nevykdymas
-	-	DDD	Įsipareigojimų nevykdymas
-	-	DD	
-	D	D	

Šaltinis – Finansų ministerija

Pagrindinės ekonomikos sritys, kurios vertinamos nustatant valstybės kredito reitingą

- valstybės skolos našta ir valstybės galimybės valdyti savo skolą. Kiti šalies ir visi ekonominiai įsipareigojimai, ypač užsienio valiuta, taip pat nagrinėjami, t.y. analizuojamos užsienio investicijos, nes jos taip pat lemia užsienio valiutos poreikį, o tai gali paveikti ekonomiką;
- visi skolos dydį atskleidžiantys rodikliai – skolos santykis su BVP, skolos santykis su eksportu, skolos tvarkymo išlaidų ir mokamų palūkanų santykis su eksportu ir kt. Analizuojamas išdo balansas ir pinigų bei kreditų politika, oficialiųjų užsienio valiutos atsargų dydis ir struktūra ir t.t.;
- gyvenimo lygis ir jo augimas kaip ekonomikos dinamiškumo atspindys, taip pat kaip šalies galimybės aukotis (jeigu prireiktų) rodiklis;
- šalies vykdoma išdo ir pinigų politika bei pagrindiniai ekonomikos rodikliai (ekonomikos augimas, infliacija, mokėjimų balansas, nedarbo lygis); ekonomikos atvirumas tiek prekybai, tiek investicijoms, labiausiai tiesioginėms, ir ypač į tas sritis, kuriose generuojama užsienio valiuta;
- šalies administracijos galimybės: politikos kūrėjų įgūdžiai, reikalingi užsienio skolai valdyti, supratimas apie pasaulio rinkas, sugebėjimai priimti sprendimus kilus įvairių likvidumo problemų, šalies perspektyvos išsaugoti galimybes grįžti į rinką, kai reikės refinansuoti senas skolas;
- einamosios sąskaitos ir prekių sektorius: prekių gebėjimas konkuruoti, užimama rinkos dalis, geografinis prekybos pasiskirstymas, eksportas pagal sektorius. Tai yra labai svarbi sritis, kuri atskleidžia šalies galimybes gauti įplauką užsienio valiuta.

4.1. Valstybės kredito reitingų pasikeitimai

Toliau pateikiame pagrindinius 2007 m. – 2008 m. I pusmečio Lietuvos kredito reitingų pasikeitimus:

- ▶ 2007 m. gegužės mėn. tarptautinė reitingų agentūra „*Standard & Poor's*“ pakeitė Lietuvai suteiktų kreditų reitingų ilgalaikio skolinimosi užsienio valiuta perspektyvą iš stabilios į neigiamą dėl grėsmių šalies ekonomikai. *Toks pokytis buvo perspėjimas, kad ateityje agentūra gali sumažinti ir Lietuvos skolinimosi reitingus, jeigu Lietuvos Vyriausybė nesugriežtins fiskalinės politikos ir nesiims papildomų priemonių kovai su infliacija.*
- ▶ Tarptautinė reitingų agentūra „*Fitch Ratings*“, atsižvelgusi į infliaciją ir vėluojantį euro įvedimą, 2007 m. pabaigoje sumažino Lietuvos ilgalaikio skolinimosi užsienio ir vietos valiuta reitingų perspektyvą nuo stabilios iki neigiamos. Kartu agentūra patvirtino anksčiau šaliai skirtą ilgalaikio skolinimosi užsienio valiuta reitingą A, ilgalaikio skolinimosi vietos valiuta reitingą A+ bei trumpalaikio skolinimosi užsienio valiuta reitingą F1. Taip pat patvirtintas anksčiau nustatytas didžiausias galimas šalies reitingas (AA). „*Fitch Ratings*“ agentūros teigimu, neigiama perspektyva rodo, kad infliacinis spaudimas didėja, vilkinamas euro įvedimas, kurio galima tikėtis ne anksčiau kaip 2013 m.; pastebimai didėja išorinis disbalansas, taip pat kyla neišskumų, kaip šalis sieks užtikrinti tvaresnę ūkio plėtrą ir sugebės palaipsniui prisitaikyti prie lėtesnio ekonomikos augimo. „*Fiksuotas lito ir euro santykis reiškia, kad monetarinė politika turi per mažai instrumentų sustabdyti infliacijos spaudimą. Tačiau fiskalinės politikos atsakas į perkaitimo požymius buvo neambicingas. Nepaisant ciklinio piko, Vyriausybė planuoja turėti deficitinį šių ir ateinančių metų biudžetą, tuo tarpu Estijos ir Latvijos biudžetai yra pertekliniai*“, – pabrėžė agentūra.

Pastebėjimas

Pažymėtina, kad „*Fitch Ratings*“ sumažinus perspektyvą, smuko Lietuvos obligacijų kainos – 2013 m. išperkamuųjų euroobligacijų kaina smuktelėjo 0,33 punkto.

- ▶ 2008 m. sausio mėn. tarptautinė reitingų agentūra „*Standard & Poor's*“ sumažino Lietuvos ilgalaikio skolinimosi reitingus nuo A iki A-. Tokį sprendimą, kaip aiškino agentūra, lėmė tai, kad Vyriausybė neįvertino ekonomikos lėtėjimo grėsmės, formuodama 2008 m. valstybės biudžetą: šių metų Lietuvos fiskalinė politika, kaip ir praėjusiųjų, nėra griežta, todėl didėjo valdžios išlaidos, padėdamos didinti infliaciją, dar daugiau išbalansuodamos ekonomiką. „*Praėjusių metų valdžios sprendimas neturėti perteklinio biudžeto, nepaisant spartaus ekonomikos augimo, buvo*

galimybė, kuri daugiau gali nebeprisikartoti“, – pabrėžė „*Standard & Poor*‘s. Be to, sumažintas trumpalaikio skolinimosi reitingas – nuo A-1 iki A-2, jam nustatyta neigiama perspektyva, nes, kaip teigia „*Standard & Poor*‘s“, Vyriausybė nesiima pakankamų priemonių lėtėjant ekonomikai, dėl ko gali sumažėti darbo vietų, išaugti nemokumas privačiame sektoriuje, gerokai suprastėti mokestinė padėtis. Agentūra įspėjo: jei valstybės biudžeto išlaidos bus didinamos vis naujais sprendimais, reitingai gali būti mažinami ir toliau.

- ▶ 2008 m. gegužės mėn. tarptautinė reitingų agentūra „*Moody*‘s“ parengė specialiąją ataskaitą, kurioje nagrinėjo, kaip pažeidžiamos yra dabar kylančios Europos šalys ir kaip dabartinė ekonominė padėtis gali paveikti jų skolinimosi reitingus. Pažymėtina, kad Lietuva, kartu su Latvija ir Vengrija, patenka į šalių grupę, kurių reitingams gresia didelis spaudimas.

Pastebėjimas

Pažymėtina, kad šalies skolinimosi reitingas parodo investuotojams kredito rizikos laipsnį, t. y. gebėjimo vykdyti finansinius įsipareigojimus lygį. Sprendimas dėl reitingo sumažinimo visų pirma brangins Vyriausybės skolinimosi kaštus. Nors sumažinus Lietuvos skolinimosi reitingus Lietuva vis dar išlieka aukštesnio investicinio reitingo grupėje, tačiau, atkreipiamame dėmesį, kad šalies skolinimosi reitingai buvo sumažinti pirmą kartą nuo 1990 m. Reitingo sumažinimas ateityje turės įtaką tiek ekonomikai, tiek šalies finansų sektoriui, tiek šalies įvaizdžiui apskritai.

Lyginant su 13-os Centrinės ir Rytų Europos šalių kredito reitingais, Lietuva užima penktą poziciją po Slovėnijos, Estijos, Slovakijos ir Čekijos (13 lentelė).

13 lentelė. Centrinės ir Rytų Europos šalių kredito reitingai (kredito reitingo suteikimo data – „*Moody*‘s“ (2006-12-22), „*Standard & Poor*‘s“ (2008-01-30), „*Fitch Ratings*“ (2008-03-04))

Šalys	Ilgalaikėms paskoloms užsienio valiuta		
	„ <i>Moody</i> ‘s“	„ <i>Standard & Poor</i> ‘s“	„ <i>Fitch Ratings</i> “
Slovėnija	Aa2	AA	AA
Estija	A1	A	A
Slovakija	A1	A	A
Čekija	A1	A	A+
Lietuva	A2	A-	A
Lenkija	A2	A-	A-
Latvija	A2	BBB+	BBB+
Vengrija	A2	BBB+	BBB+
Rusija	Baa2	BBB+	BBB+
Bulgarija	Baa3	BBB+	BBB
Kazachstanas	Baa2	BBB-	BBB
Kroatija	Baa3	BBB	BBB-
Rumunija	Baa3	BBB-	BBB

Šaltinis – Finansų ministerija

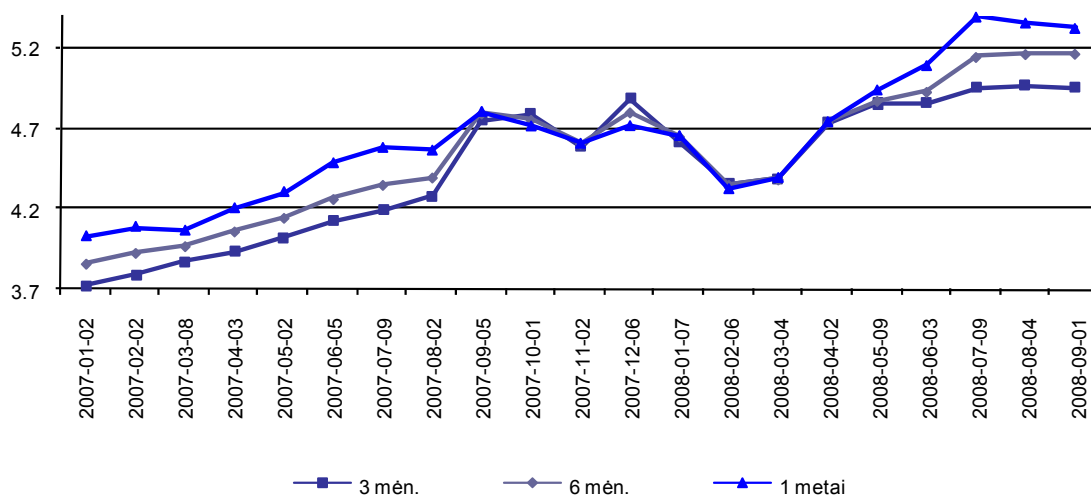
4.2. Lietuvos skolinimosi kaštų dinamika

Per 2007 m. dėl padidėjusio finansų rinkos nestabilumo ir išaugusių rizikos priedų pastebima skolinimosi kaštų didėjimo tendencija, kuri išlieka ir 2008 m. I pusmetį. Palūkanų normoms tiesioginę įtaką turėjo Europos centrinio banko sprendimai dėl bazinių palūkanų normų didinimo, tarptautinės finansų rinkos nestabilumai. Per laikotarpį nuo 2007 m. iki 2008 m. rugsėjo mėn. dėl ekonomikos perkaitimo rizikos Baltijos šalyse gerokai padidėjo skirtumas tarp palūkanų normos eurai ir litais, skolinimasis eurai vidutiniškai pabrango 30 proc., litais – per 50 proc.

Svarbiausi pasikeitimai:

- Europos centrinio banko bazinių palūkanų norma per 2007 m. padidėjo nuo 3,5 iki 4,0 proc., per 2008 m. I pusmetį – iki 4,25 proc., pokytis per 2007-2008 m. I pusmetį sudarė 0,75 proc. punkto, arba 21 proc.³³;
- EURIBOR³⁴ palūkanų normos vidutiniškai per 2007 m. padidėjo 0,79 proc. punkto, pokytis per 2007-2008 m. rugpjūčio mėn. sudarė 1,29 proc. punkto, arba 33 proc. (3 mėn. laikotarpio EURIBOR padidėjo 1,4 proc. punkto, 6 mėn. – 1,32 proc. punkto, 1 metų – 1,3 proc. punkto) (7 pav.);

7 pav. EURIBOR palūkanų normų pokytis, 2007–2008 m. rugpjūčio mėn.

Šaltinis – Valstybės kontrolė

- 2007 m. užsienio finansų rinkose išplatintos 10 metų trukmės 600 mln. eurų vertės obligacijų emisijos atkarpos dydis sudarė 4,85 proc. Penkių tarptautinėse finansų rinkose

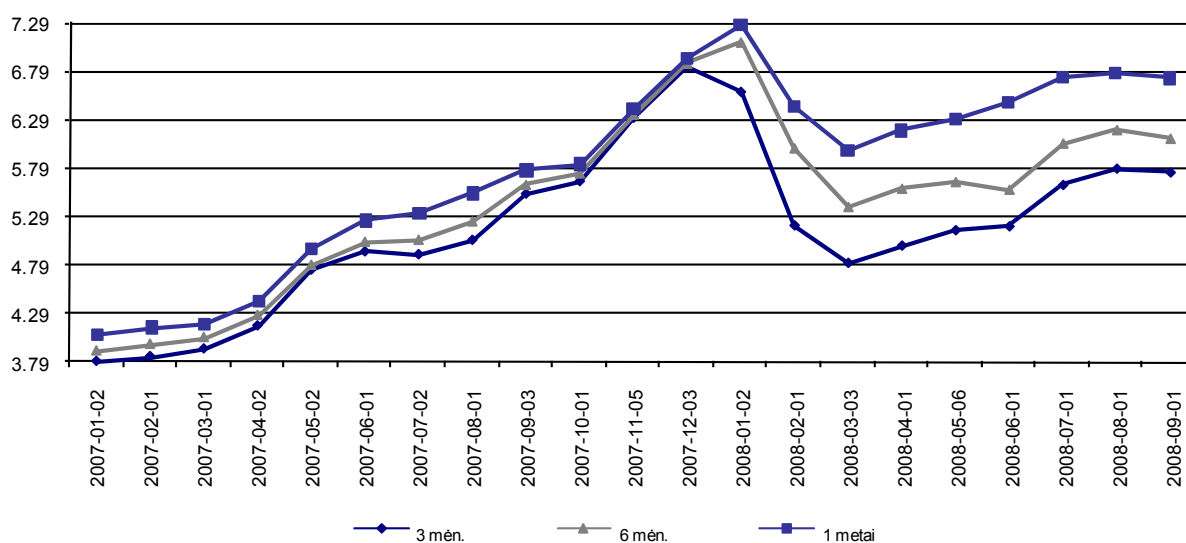
³³ Šaltinis: <http://www.ecb.int/stats/monetary/rates/html/index.en.html>.

³⁴ EURIBOR (Euro Interbank Offered Rate) – vidutinės Europos tarpbankinės rinkos palūkanų normos, kuriomis bankai pageidauja (pasiruošę) paskolinti lėšų eurai kitiems bankams.

išplatintų euroobligacijų neišpirktų emisijų vidutinis svertinis atkarpos dydis³⁵ sudarė 4,83 proc. Palyginimui: 2005 m. vasario mėn. tarptautinėse rinkose išplatintos ir 2006 m. vasario mėn. papildytos iki 1 000 mln. eurų nominaliosios vertės 10 metų trukmės euroobligacijų emisijos atkarpos dydis yra 3,75 proc.³⁶

- Gerokai pabrango skolinimasis litais:
 - ▶ VILIBOR³⁷ palūkanų normos vidutiniškai per 2007 m. padidėjo 3,06 proc. punkto, pokytis per 2007-2008 m. rugpjūčio mėn. sudarė 2,27 proc. punkto, arba 58 proc. (3 mėn. laikotarpio VILIBOR padidėjo 1,97 proc. punkto, 6 mėn. – 2,2 proc. punkto, 1 metų – 2,65 proc. punkto) (8 pav.);

8 pav. VILIBOR palūkanų normų pokytis, 2007–2008 m. rugpjūčio mėn.

Šaltinis – Valstybės kontrolė

- ▶ Lietuvoje aukciono būdu litais išleistų visų trukmių VVP metinių palūkanų normų svertinis vidurkis³⁸ per 2007–2008 m. I pusmetį padidėjo apie 58 proc. – nuo 3,13 iki 4,93 proc., arba 1,8 punkto. Per 2007 metus 1 mėnesio trukmės izdo vekselių metinis palūkanų normų svertinis vidurkis padidėjo nuo 3,23 proc. iki 3,82 proc., 6 mėnesių – nuo 2,87 iki 4,22 proc., 12 mėnesių – nuo 2,97 iki 4,28 proc., 7 metų obligacijų – nuo 3,50 iki 4,22 proc., o 10 metų – nuo 3,92 iki 4,56 proc.³⁹.

Pažymėtina, kad šiuo metu Finansų ministerijoje, priimant sprendimus dėl skolinimosi priemonių pasirinkimo ir esant finansų rinkos bei kredito reitingų pasikeitimams, nėra rengiamos

³⁵ Vidutinės palūkanos už išleistas Vyriausybės vertybinių popierių emisijas.

³⁶ Šaltinis: Lietuvos Respublikos vertybinių popierių metinė apžvalga 2007, Finansų ministerija.

³⁷ VILIBOR (Vilnius Interbank Offered Rate) – vidutinės tarpbankinės rinkos palūkanų normos, kuriomis bankai pageidauja (pasiruošę) paskolinti lėšų litais kitiems bankams.

³⁸ Vidutinės palūkanos už išleistas Vyriausybės vertybinių popierių emisijas.

³⁹ Šaltinis: Lietuvos Respublikos vertybinių popierių metinė apžvalga 2007, 2008 m. I pusm., Finansų ministerija.

finansų rinkos ataskaitos, kurios apimtų skolinimosi kaštų litais ir užsienio valiuta dinamiką. Tai, auditorių nuomone, turėtų būti atliekama.

5. Vyriausybės skolinimosi limitai

Vertinimas

2007 m. buvo laikomasi visų 2007 m. Valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme bei Vyriausybės vidutinės trukmės skolinimosi politikos kryptių apraše nustatytų Vyriausybės skolinimosi limitų.

Teisės aktuose nustatytų Vyriausybės skolinimosi limitų 2007 m. laikymasis pateikiamas 14 lentelėje⁴⁰.

14 lentelė. Vyriausybės limitų ir kitų skolinių įsipareigojimų apribojimų laikymasis 2007 m.

Limito pavadinimas	Nustatytas limitas	Faktinis dydis	Įvykdymo %
Vyriausybės grynas skolinimasis, mln. Lt.	5 300	1 613	30
Garantijų institucijų prisiimtų įsipareigojimų pagal valstybės garantijas, suma, mln. litų	605	461	76
Trumpalaikiai valstybės vardu prisiimti skoliniai įsipareigojimai, proc.	30,0	11,71	39
Valstybės vardu prisiimti skoliniai įsipareigojimai už kintamą palūkanų normą nuo visų valstybės vardu prisiimtų skolinių įsipareigojimų, proc.	25,0	0,78	3
Išlaidos palūkanoms už valstybės vardu paimtas paskolas, išleistas Vyriausybės vertybinius popierius ir kitus valstybės vardu prisiimtus skolinius įsipareigojimus nuo į valstybės biudžetą surinktų mokesčių metinės sumos, proc.	10,0	4,45	45

Šaltinis – Valstybės kontrolė

5.1. Vyriausybės grynojo skolinimosi limitas

2007 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme nustatytas Vyriausybės grynojo skolinimosi limitas 5 300 mln. Lt neviršytas, faktinis dydis sudarė 30 proc. nustatyto dydžio ir buvo 1 613 mln. Lt (pasiskolinta 3 852,9 mln. Lt, o gražinti skoliniai įsipareigojimai, kurie yra atimami – 2 240,4 mln. Lt) (žr. pastebėjimą toliau).

⁴⁰ Pagal Biudžeto sandaros įstatymo 18 straipsnio 2 dalies 4 punktą, Valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projekte turi būti nustatomas grynojo skolinimosi limitas, kuris patvirtinamas priimant atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių įstatymą. Vyriausybės grynojo skolinimosi dydis pagal Finansų ministerijos patvirtintas taisykles yra per tam tikrą laikotarpį Vyriausybės prisiimtų turtinių įsipareigojimų valstybės vardu pagal paskolų sutartis ir VVP sumos ir per šį laikotarpį įvykdytų, ar iš dalies įvykdytų Vyriausybės turtinių įsipareigojimų sumos skirtumas. Priimant atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių įstatymą taip pat nustatomi valstybės garantijų suteikimo bei garantinių institucijų prisiimtų skolinių įsipareigojimų, pagal valstybės garantijas, limitai. Vyriausybės vidutinės trukmės skolinimosi politikos kryptių apraše yra numatyti limitai, kurių turi būti laikomasi vykdant Vyriausybės vidutinės trukmės skolinimosi politiką.

Vyriausybės grynojo skolinimosi limito tendencijos pateikiamos 15 lentelėje.

15 lentelė. Vyriausybės grynojo skolinimosi limito laikymasis 2003–2007 m.

	2003	2004	2005	2006	2007
Nustatytas limitas, mln. Lt	900	1 500	4 700	4 800	5 300
Faktinis dydis, mln. Lt	397	235	1 081	1 547	1 613
% nuo nustatyto dydžio / be 3 000 mln. Lt*	44	16	23 / 65	32 / 85	30 / 70

* Numatytos lėšos akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijoms įsigyti.

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Pastebėjimas

Pažymėtina, kad 2005–2007 m. Vyriausybės grynojo skolinimosi limitas buvo padidintas 3 000 mln. Lt, remiantis akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų įsigijimo ir disponavimo jomis įstatymo⁴¹ 2 straipsnio 3 dalimi, kurioje numatyta, kad Seimas Nyderlandų bendrovės „Yukos International U.K. B.V. valdomų akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų nusprendė įsigyti skolindamasis valstybės vardu.

5.2. Valstybės garantijų ir garantijų institucijų priimtų įsipareigojimų pagal valstybės garantijas limitai

2007 m. naujos valstybės garantijos nebuvo suteiktos, kaip buvo nustatyta 2007 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme. Šiame įstatyme garantijų institucijoms nustatytas valstybės garantijų suteikimo limitas – 605 mln. Lt. Faktiškai per 2007 m. garantijų institucijos UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ ir UAB Žemės ūkio paskolų garantijų fondas suteikė 461 mln. Lt valstybės garantijų, tai sudaro 76 proc. nustatyto limitu dydžio (16 lentelė).

16 lentelė. Garantijų institucijų priimtų įsipareigojimų pagal valstybės garantijas limitų laikymasis 2003–2007 m.

	2003	2004	2005	2006	2007
Nustatytas limitas, mln. Lt	250	300	360	470	605
Faktinis dydis, mln. Lt	224	196	323	355	461
Įvykdymas, proc.	90	65	90	76	76

Šaltinis – Valstybės kontrolė

5.3. Vyriausybės vidutinės trukmės skolinimosi politikos kryptių apraše nustatyti limitai

Nuo 2005 m., vykdamas Vyriausybės vidutinės trukmės skolinimosi politiką, turi būti laikomasi limitų, nustatytų Vyriausybės vidutinės trukmės skolinimosi politikos kryptių apraše. Minėti skolinių įsipareigojimų prisiėmimo apribojimai nustatyti siekiant suvaldyti refinansavimo (trumpalaikių įsipareigojimų), valiutų kurso skirtumo, palūkanų normų ir kitas skolos valstybės

⁴¹ Akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų įsigijimo ir disponavimo jomis įstatymas, 2005-10-20 Nr. X-377.

vardu valdymo galimas rizikas. Vykdamas Vyriausybės vidutinės trukmės skolinimosi politiką 2007 m., buvo laikomasi nustatytų prisiimamų skolinių įsipareigojimų valstybės vardu apribojimų (17 lentelė).

17 lentelė. Vyriausybės vidutinės trukmės skolinimosi politikos kryptių apraše nustatytų limitų laikymasis, 2005–2007 m. proc.

Vyriausybės vidutinės trukmės skolinimosi politikos kryptių apraše nustatytų limitų pavadinimas	Nustatytas limitas 2005-2008	Faktinis dydis		
		2005	2006	2007
Trumpalaikiai valstybės vardu prisiimti skoliniai įsipareigojimai nuo visų skolinių įsipareigojimų valstybės vardu	30	18,7	6,36	11,7
Išlaidų palūkanoms už valstybės vardu prisiimtus skolinius įsipareigojimus dalis nuo į Lietuvos Respublikos valstybės biudžetą planuojamų surinkti mokesčių metinės sumos	10	4,9	2,39	4,45
Valstybės vardu prisiimtų skolinių įsipareigojimų už kintamą palūkanų normą dalis nuo visų valstybės vardu prisiimtų skolinių įsipareigojimų	25	6,1	1,88	0,78

Šaltinis – Valstybės kontrolė

6. Trumpalaikės paskolos, suteiktos savivaldybėms iš valstybės biudžeto lėšų

Vertinimas

Pastebima tendencija, kad savivaldybės, pasirašiusios sutartis su Finansų ministerija dėl trumpalaikių paskolų iš valstybės biudžeto lėšų, jų iki ataskaitinių metų pabaigos, kaip reikalaujama, negrąžina. 2007 m. pabaigoje iš viso 20 savivaldybių negrąžino iš valstybės biudžeto gautų paskolų – 61 mln. Lt. Vertinant tai, kad paskolos savivaldybėms suteikiamos lengvatinėmis sąlygomis, nepakankama skolinių įsipareigojimų kontrolė šioje srityje turi įtakos tiek bendram valstybės skolinimosi poreikiui, tiek ir skolinimosi kaštams.

Vadovaujantis Biudžeto sandaros įstatymu⁴², Vyriausybės nustatyta tvarka⁴³ savivaldybėms laikinam pajamų trūkumui padengti, kai nepakanka šiam tikslui savivaldybės biudžeto apyvartos lėšų, iš valstybės biudžeto gali būti teikiama trumpalaikė paskola, kuri turi būti gražinta iki biudžetinių metų pabaigos. Iki 2003 m. minėtos paskolos buvo beprocentinės, nuo 2004 m. už suteiktas paskolas savivaldybės moka 1 proc. metines palūkanas. Finansų ministerija turi teisę paskolos sutartyje nustatytu terminu negrąžintos paskolos sumą įskaityti kaip savivaldybės biudžeto gautas pajamų įmokas.

⁴² Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymas, 1990-07-30 Nr. I-430, 10 str. 2 d.

⁴³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-03-26 nutarimas Nr. 345 „Dėl savivaldybių skolinimosi taisyklių patvirtinimo“.

Pažymėtina, kad nuo 2004 m. iki 2007 m. pabaigos iš valstybės biudžeto suteiktų paskolų savivaldybėms negražintas likutis ataskaitinių metų pabaigoje padidėjo 51 862 tūkst. Lt, arba apie 7 kartus (18 lentelė).

18 lentelė. Iš valstybės biudžeto lėšų gautų ir ataskaitinių metų pabaigoje negražintų paskolų likutis, 2004–2007, tūkst. Lt

Laikotarpis	2004	2005	2006	2007
Paskolų likutis	9 176	6 478	17 823	61 038

Šaltinis - Finansų ministerija

Iš valstybės biudžeto trumpalaikes paskolas gavo ir iki 2007 m. pabaigos negražino 20 savivaldybių, negražintų paskolų suma – 61 038 tūkst. Lt. 57 procentus negražintų trumpalaikių paskolų likučio sudaro Vilniaus m. savivaldybės skola – 35 000 tūkst. Lt (19 lentelė).

19 lentelė. Negražintos iš valstybės biudžeto suteiktos trumpalaikės paskolos savivaldybėms, 2007-12-31, tūkst. Lt.

Savivaldybės	Paskola išduota	Negražintos paskolos likutis
Vilniaus m.	2006-2007	35 000
Druskininkų m.	2007	1 000
Kauno m.	2007	8 000
Akmenės r.	2007	898
Biržų r.	2007	1 300
Ignalinos r.	2007	700
Joniškio r.	2007	843
Kauno r.	2007	2 600
Kelmės r.	2007	1 300
Kretingos r.	2007	1 600
Pakruojio r.	2007	600
Plungės r.	2007	388
Šalčininkų r.	2007	2 000
Šilutės r.	2007	900
Švenčionių r.	2007	844
Trakų r.	2003	1 013
Telšių r.	2007	354
Varėnos r.	2007	500
Zarasų r.	2007	808
Rietavo r.	2007	400
Iš viso	2007-12-31	61 038

Šaltinis – Finansų ministerija

Pastebėjimas

Pažymėtina, kad trumpalaikių paskolų, suteiktų savivaldybėms iš valstybės biudžeto lėšų, gražinimas nuolat nukeliamas, paskolos išduodamos faktiškai jau žinant, kad tais pačiais biudžetinais metais savivaldybės jų negražins, dengiamos senos paskolos ir iš karto paaimamos naujos. Tokia tendencija išlieka ir 2008 m. – per pirmąjį 2008 m. pusmetį 9 savivaldybės iš 27, kurioms suteiktos trumpalaikės paskolos, gražino ankstesnes paskolas ir iškart pasiėmė naujas. Iki 2008 m. liepos 14 d. savivaldybėms dar suteikta naujų trumpalaikių paskolų iš valstybės biudžeto lėšų – per 29 mln. Lt.

Vertinant tai, kad trumpalaikės paskolos savivaldybėms yra išduodamos iš valstybės biudžeto lėšų lengvatinėmis sąlygomis, visa tai turi tiesioginę įtaką bendram skolinimosi poreikio nustatymui, piniginių lėšų srautų subalansavimui, biudžeto deficito finansavimui. Savivaldybių skolinimosi taisyklėse yra numatyta galimybė paskolos sutartyje nustatytais terminais negrąžintos paskolos sumą įskaityti kaip savivaldybės biudžeto gautas pajamų įmokas (Finansų ministerija 2008 m. 18-ai savivaldybių iš viso užskaitė 32 998 tūkst. Lt). Tai sudaro galimybę savivaldybėms tvirtinti deficitinį biudžetą.

III DALIS. VALSTYBĖS SUTEIKTOS GARANTIJOS

1. Valstybės suteiktos garantijos – dydis, sandara, tendencijos

Vertinimas

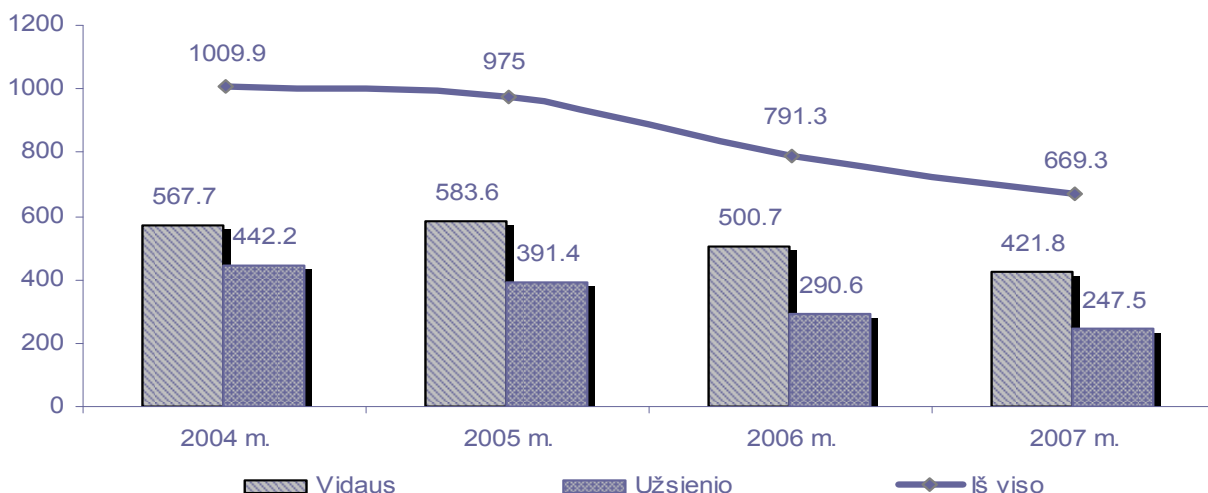
Valstybė nuo 2004 m. nesuteikia ūkio subjektams garantijų, todėl valstybės garantuojamų skolinių įsipareigojimų apimtys nuolat mažėja – valstybės suteiktų garantijų suma 2007 m. pabaigoje buvo 669,3 mln. Lt ir, lyginant su 2006 m., sumažėjo 122 mln. Lt, arba 15 proc. Paskolas, suteiktas su valstybės garantija, ūkio subjektai turi grąžinti iki 2017 m. pabaigos. Įvertinus tai, kad apie 80 mln. Lt, arba 12 proc. paskolų, suteiktų su valstybės garantija, sudaro padidėjusios, didelės ir didžiausios rizikos paskolas, išlieka rizika, kad dalį minėtų įsipareigojimų gali tekti prisiimti valstybei.

Nustatytas vienas atvejis, kai valstybės institucija, pažeisdama Biudžeto sandaros įstatymo nuostatas, savo vardu suteikė garantiją komerciniam bankui.

Per 2007 m. paskolų, suteiktų ūkio subjektams su valstybės garantija, likutis sumažėjo 122,1 mln. Lt, arba 15,4 proc., ir sudarė 669,3 mln. Lt⁴⁴, vidaus paskolos sudarė 421,8 mln. Lt, arba 63 proc., užsienio – 247,5 mln. Lt. Nuo 2004 m. naujos paskolos su valstybės garantija nesuteikiamos, todėl valstybės garantuojamų skolinių įsipareigojimų apimtis nuolat mažėja (9 pav.).

⁴⁴ Paskolų, suteiktų su valstybės garantija, ataskaitoje pateikiami duomenys apie suteiktų valstybės garantijų dinamiką – negrąžinta paskolos dalis 2007-01-01, per 2007 m. paskolinta, grąžinta, perkelta į tiesioginę valstybės skolą, valiutų kursų pasikeitimo įtaka ir negrąžinta paskolos dalis laikotarpio pabaigoje. Ataskaitoje pateikiami duomenys paskirstyti pagal rezidentus ir nerezidentus, t. y. vidaus ir užsienio paskolas, gautas su valstybės garantija.

9 pav. Paskolų, suteiktų ūkio subjektams su valstybės garantija, dinamika, 2004–2007, mln. Lt

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Per ataskaitinį laikotarpį pagal anksčiau pasirašytas paskolų su valstybės garantija sutartis buvo perskolinta 12,1 mln. Lt. Iš paskolų su valstybės garantija lėšų 2007 m. buvo finansuotas akcinės bendrovės „Lietuvos geležinkeliai“ vykdomas IX geležinkelio transporto koridoriaus kelių atnaujinimo investicijų projektas. Per minėtą laikotarpį grąžinta 81,5 mln. Lt, iš jų Finansų ministerija, vykdydama sutartinius įsipareigojimus dėl valstybės garantijų, iš skolintų lėšų sumokėjo 1,8 mln. Lt paskolų ir palūkanų (20 lentelė).

20 lentelė. Paskolų, suteiktų su valstybės garantija apmokėjimas valstybės skolintomis lėšomis 2007 m., tūkst. Lt

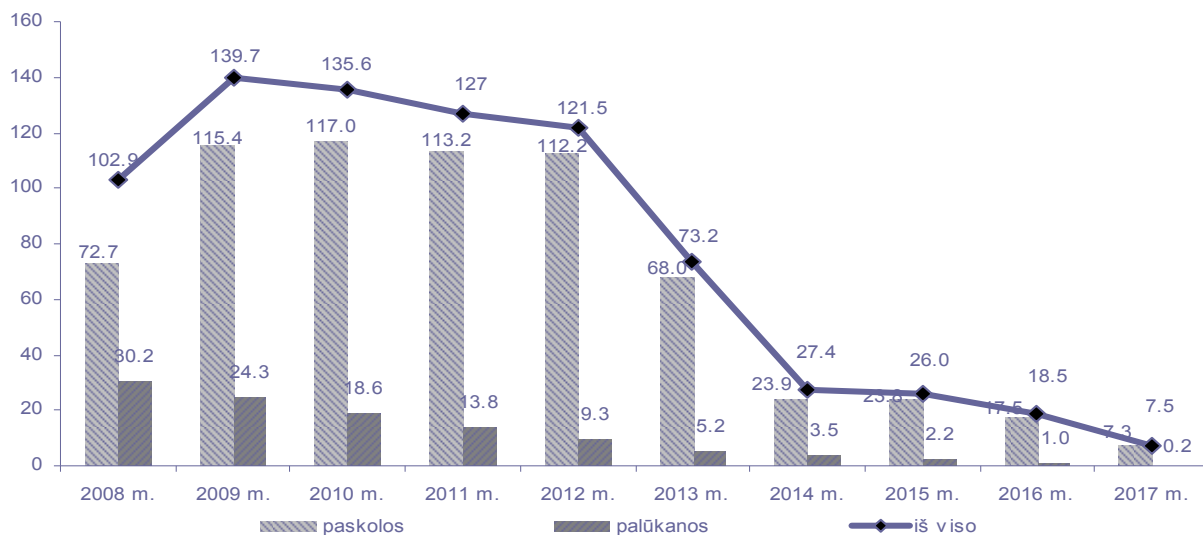
Skolininko pavadinimas	Skolos apmokėjimo data	Paskolos dalis	Palūkanos
UAB „Ignalinos šilumos tinklai“	2007-03-29	449,05	
	2007-09-27	453,75	47,64
	<i>Iš viso</i>	<i>902,8</i>	<i>47,64</i>
UAB „Anykščių vandenys“	2007-03-30	221,25	
	2007-09-28	208,17	
	<i>Iš viso</i>	<i>429,42</i>	
UAB „Širvintų vandenys“	2007-06-27	119,21	
	2007-12-28	110,64	
	<i>Iš viso</i>	<i>229,85</i>	
UAB „Vilkaviškio vandenys“	2007-06-29	93,69	
	2007-12-28	86,96	
	<i>Iš viso</i>	<i>180,65</i>	
Iš viso		1742,72	47,64

Šaltinis – Valstybės kontrolė

2007 m. Finansų ministerija mokėjo už UAB „Anykščių vandenys“, UAB „Ignalinos šilumos tinklai“, UAB „Širvintų vandenys“ ir UAB „Vilkaviškio vandenys“ paskolas su valstybės garantija, kadangi dėl laikinų finansinių sunkumų šios įmonės buvo nepajėgios laiku atsiskaityti su kreditoriais. Pagal skolos grąžinimo sutartis, pasirašytas su Finansų ministerija dėl įvykdytų garantijų, įmonės atsiskaitė laiku ir įsiskolinimų 2007 m. pabaigoje neturėjo.

Paskolos, suteiktos su valstybės garantija, turi būti visiškai gražintos iki 2017 m. gruodžio 20 d. Didžiausios gražinimų apimtys tenka 2009–2012 m. (atitinkamai: 2009 m. – 139,7 mln. Lt, 2010 m. – 135,6 mln. Lt, 2011 m. – 127 mln. Lt ir 2012 m. – 121,5 mln. Lt), vėliau gražinimų apimtys mažėja (10 pav.).

10 pav. Paskolų, suteiktų su valstybės garantija, gražinimai, mln. Lt

Šaltinis – Finansų ministerija

Reikia pažymėti, kad dalį paskolų, per 80 mln. Lt, arba 12 proc., suteiktų su valstybės garantija, sudaro padidėjusios rizikos paskolos⁴⁵, todėl išlieka rizika, kad dalį įsipareigojimų teks prisiimti valstybei (plačiau apie padidėjusios rizikos skolinius įsipareigojimus – išvados priedo V dalyje).

Pastebėjimas dėl valstybės garantijos suteikimo

Pagal Biudžeto sandaros įstatymą⁴⁶ biudžeto asignavimų valdytojai ir jiems pavaldžios biudžetinės įstaigos savo vardu negali skolintis lėšų, prisiimti jokių skolinių įsipareigojimų. Skolintis valstybės vardu, suteikti valstybės vardu garantijas turi teisę tik Vyriausybė per įgaliotą instituciją – Finansų ministeriją. Valstybinio audito metu nustatytas atvejis, kai valstybės institucija suteikė garantiją komerciniam bankui.

Pastebėjimas

Vidaus reikalų ministerija garantavo akcinei bendrovei bankui „Nord/LB Lietuva“ 300 tūkst. Lt banko paskolos gražinimą pagal sutartį, sudarytą dvejų metų laikotarpiui tarp viešosios įstaigos Poilsio ir reabilitacijos centro „Pušynas“ ir akcinės bendrovės banko „Nord/LB Lietuva“⁴⁷.

Pokyčiai atlikus auditą:

Viešoji įstaiga Poilsio ir reabilitacijos centras „Pušynas“ 2008 m. liepos mėn. paskolą bankui gražino.

⁴⁵ Paskolos, priskirtus 3, 4 ir 5 paskolų rizikos grupėms.

⁴⁶ Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymas, 1990-07-30 Nr. I-430, 10 str.

⁴⁷ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2006-03-16 garantinis raštas Nr. 1D-1977(7).

2. 2007 m. suteiktų valstybės garantijų ataskaitos duomenų patikimumas

Vertinimas

2007 m. paskolų, suteiktų su valstybės garantija, ataskaita parengta vadovaujantis teisės aktų, reglamentuojančių jos sudarymą, reikalavimais, joje nėra reikšmingų informacijos iškraipymų. Tačiau pažymėtina, kad ataskaitoje neatskleistos sukauptos mokėtinos palūkanos. Garantijų institucijų UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ ir UAB „Žemės ūkio paskolų garantijų fondas“ įsipareigojimai dėl suteiktų valstybės garantijų neįtraukti į suteiktų valstybės garantijų ataskaitą. Visa valstybės netiesioginė skola dėl suteiktų garantijų, įskaitant garantijų institucijų prisiimtus įsipareigojimus, pagal valstybės garantijas, ir sukauptos mokėtinos palūkanos 2007-12-31 sudarė 1 235,5 mln. Lt, t. y. 85 proc. daugiau negu nurodyta ataskaitoje.

Pastebėjimai

1. Dėl sukauptų palūkanų atskleidimo

2007 m. valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitos, kurios sudėtinę dalį sudaro 2007 m. suteiktų valstybės garantijų ataskaita, aiškinamajame rašte teigiama, kad netiesioginė valstybės skola (suteiktos valstybės garantijos) ataskaitoje nurodoma nominaliąja verte, t. y. sukauptos ataskaitinio laikotarpio pabaigoje mokėtinos palūkanos nenurodomos. 2007 m. gruodžio 31 d. sukauptos palūkanos sudarė 2,9 mln. Lt. Pagal garantijų sutartis, jei subjektas negali įvykdyti savo įsipareigojimų, juos perima valstybė, įskaitant ir palūkanų mokėjimą. Manome, kad suteiktų valstybės garantijų ataskaitoje tikslinga atskleisti ir palūkanas.

2. Dėl garantinių institucijų prisiimtų įsipareigojimų, kuriems suteikta valstybės garantija

Į paskolų, suteiktų su valstybės garantija, ataskaitą neįtraukti garantinių institucijų UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ ir UAB „Žemės ūkio paskolų garantijų fondas“ prisiimti įsipareigojimai, kuriems suteikta valstybės garantija. Šių akcinių bendrovių minėti skoliniai įsipareigojimai 2007 m. gruodžio 31 d. sudarė 563,6 mln. Lt. Per 2007 m. įsipareigojimai padidėjo 130,9 mln. Lt, arba 30,3 proc., dėl garantinių institucijų vykdomos veiklos, siekiant padėti didesniai smulkiojo ir vidutinio verslo įmonių skaičiui gauti verslo pradžiai ar plėtrai reikalingą finansavimą bei Europos Sąjungos finansinės paramos programoms finansuojamiems projektams vykdyti. Informacija dėl garantinių institucijų suteiktų garantijų pateikta 2007 m. valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitos aiškinamajame rašte, tačiau, auditorių nuomone, duomenys apie per metus garantinių institucijų suteiktas garantijas turėtų būti nurodyti paskolų, suteiktų su valstybės garantija, ataskaitoje.

IV DALIS. PASKOLOS, SUTEIKTOS IŠ VALSTYBĖS VARDU PASISKOLINTŲ LĖŠŲ

1. Skoliniai įsipareigojimai valstybei – dydis, sandara, tendencijos

Vertinimas

Nuo 2004 m. naujos paskolos iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų nesuteikiamos, tik vykdomi įsipareigojimai pagal anksčiau pasirašytas sutartis. 2007 m. gruodžio 31 d. skoliniai įsipareigojimai valstybei (paskolos, suteiktos iš valstybės pasiskolintų lėšų ir valstybės įvykdyti įsipareigojimai pagal garantijas) sudarė 1 525,6 mln. Lt ir, palyginti su 2006 m., sumažėjo 202,5 mln. Lt, arba 12 proc.

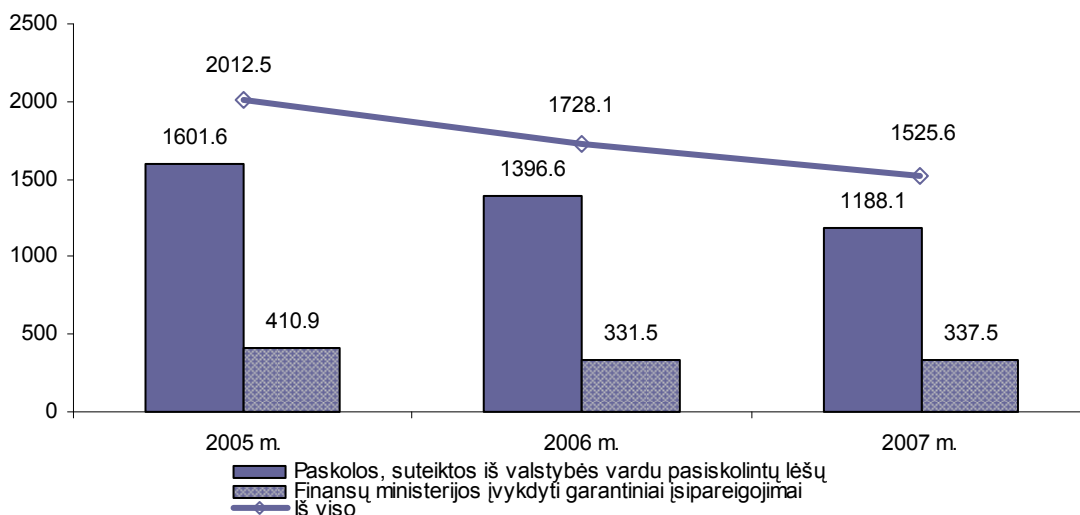
2007 m. sausio 1 d. negražintas paskolų ar skolų likutis sudarė 1 728,1 mln. Lt⁴⁸. 2007 m. pabaigoje ūkio subjektams suteiktų paskolų iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų negražintas likutis buvo 1 188,1 mln. Lt, o ūkio subjektų skolų valstybei pagal įvykdytas valstybės garantijas negražintas likutis – 337,5 mln. Lt. Visa ūkio subjektų skola valstybei 2007 m. pabaigoje buvo 1 525,6 mln. Lt – 202,5 mln. Lt mažiau negu metų pradžioje⁴⁹.

Pastaraisiais metais naujos paskolos iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų nesuteikiamos, tik perskolinama pagal anksčiau pasirašytas sutartis. Finansų ministerija, kaip Vyriausybės įgaliotas asmuo, pasirašo sutartis su ūkio subjektais, už kuriuos yra sumokama įvykdžius valstybės garantinius įsipareigojimus. Finansų ministerijos įvykdyti įsipareigojimai pagal garantijas nuo 2005 m. sumažėjo 73,4 mln. Lt, arba 17,9 proc., tačiau per 2007 m. padidėjo 6 mln. Lt, arba 1,8 proc. (11 pav.).

⁴⁸ Likutis yra patikslintas palyginus su Suteiktų paskolų iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų 2006 m. ataskaitos duomenimis. Priežastis nurodyta aiškinamajame rašte „Dėl 2007 m. valstybės biudžeto įvykdymo ataskaitos“.

⁴⁹ Suteiktų paskolų iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų ataskaitoje nurodomas valstybės finansinis turtas, kurį administruoja Finansų ministerija ir Turto bankas, jei skolininkams yra nustatyta 3-5 rizikos grupė. Ataskaitoje pateikiami duomenys apie ūkio subjektams suteiktų paskolų iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų, taip pat valstybės reikalavimo teisę į ūkio subjektus, už kuriuos valstybė (Finansų ministerija kaip Vyriausybės atstovas administruojant valstybės finansinį turtą ir įsipareigojimus) įvykdė garantinius įsipareigojimus pagal paskolas, suteiktas su valstybės garantija. Ataskaitoje pateikiami duomenys paskirstyti pagal paskolas, suteiktas iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų (valdžios sektorius, finansų ir nefinansų įstaigos) ir Finansų ministerijos įvykdyti garantiniai įsipareigojimai (valdžios sektorius, finansų ir nefinansų įstaigos).

11 pav. Paskolų, suteiktų iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų, dinamika, 2005-2007, mln. Lt

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Didžiausią (apie 96 proc.) skolos valstybei dalį 2007 m. pabaigoje sudarė nefinansinių įstaigų skoliniai įsipareigojimai (21 lentelė).

21 lentelė. Skolinių įsipareigojimų pasiskirstymas pagal sektorius, 2007-12-31, mln. Lt

Sektoriai	Paskolos, suteiktos iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų	Finansų ministerijos įvykdyti garantiniai įsipareigojimai	Skoliniai įsipareigojimai valstybei, iš viso
<i>Valdžios sektorius</i>	<i>50,8</i>	<i>0,6</i>	<i>51,4</i>
Vietos valdžios sektorius	50,8	0,6	51,4
<i>Finansų įstaigos</i>	<i>10,7</i>		<i>10,7</i>
Bankai	10,7		10,7
<i>Nefinansų įstaigos</i>	<i>1 126,6</i>	<i>336,9</i>	<i>1 463,5</i>
Iš viso	1 188,1	337,5	1 525,6

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Per 2007 m. paskolinta 29,9 mln. Lt:

- 2007 m. ūkio subjektų investicijų projektams finansuoti pagal anksčiau pasirašytas paskolų sutartis buvo perskolinta 19,9 mln. Lt. Iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų 2007 m. buvo finansuojami šie investicijų projektai: Vilniaus miesto vandens tiekimo ir nuotekų surinkimo tinklų išplėtimas ir rekonstravimas; Jonavos miesto nuotekų valymo įrenginių rekonstravimas, nuotekų tinklų išplėtimas ir vandentiekio tinklų rekonstravimas; Panevėžio miesto nuotekų valymo įrenginių rekonstravimas.
- 2007 m. ūkio subjektų skola valstybei dėl įvykdytų įsipareigojimų pagal garantijas padidėjo 10 mln. Lt. Pagrindiniai skolininkai, kuriems buvo suteiktos valstybės garantijos, negalintys patys įvykdyti savo įsipareigojimų kreditoriams, yra tam tikrų savivaldybių šilumos bei vandens tiekimo bendrovės ir viena valstybės įmonė.

Finansų ministerijos aiškinimas

Su šiais skolininkais, vadovaujantis Valstybės skolos įstatymu ir siekiant išvengti neigiamų socialinių ir ekonominių padarinių, buvo pasirašytos skolos grąžinimo sutartys, pagal kurias skolos grąžinimas Finansų ministerijai yra atidėtas. Pažymėtina, kad minėtų skolininkų skolos nebuvo perkeltamos į tiesioginę valstybės skolą, kadangi skolininkai palaipsniui atsiskaito su Finansų ministerija, tik vėliau nustatyto termino.

- Per 2007 m. ūkio subjektai iš viso grąžino Finansų ministerijai 150,8 mln. Lt paskolų. Ūkio subjektų negrąžintų paskolų ir skolų likučio 81,6 mln. Lt sumažėjimui įtakos turėjo neigiamas valiutų kurso pokytis.

2. 2007 m. suteiktų paskolų iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų ataskaitos duomenų patikimumas

Vertinimas

2007 m. suteiktų paskolų iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų ataskaita parengta vadovaujantis teisės aktų, reglamentuojančių jos sudarymą, reikalavimais, joje nėra reikšmingų informacijos iškraipymų. Tačiau pažymėtina, kad nei ataskaitoje, nei Apyskaitos aiškinamajame rašte neatskleista iki ataskaitinio laikotarpio sukauptų gautinų palūkanų 2,8 mln. Lt suma.

Pastebėjimas dėl sukauptų palūkanų atskleidimo

Nei suteiktų paskolų iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų ataskaitoje, nei 2007 m. valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitos aiškinamajame rašte nėra nurodytų sukauptų ataskaitinio laikotarpio pabaigoje gautinų palūkanų. 2007 m. gruodžio 31 d. sukauptos palūkanos už suteiktas paskolas iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų ir už skolas, atsiradusias Finansų ministerijai įvykdžius garantinius įsipareigojimus, sudarė 2,8 mln. Lt. Manome, jog siekiant, kad būtų pateikti visi duomenys, minėtos sukauptos palūkanos už suteiktas paskolas iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų ir už skolas, atsiradusias Finansų ministerijai įvykdžius garantinius įsipareigojimus, turėtų būti nurodytos ataskaitoje arba Valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitos aiškinamajame rašte.

V DALIS. PADIDĖJUSIOS RIZIKOS SKOLINIAI ĮSIPAREIGOJIMAI VALSTYBEI

1. Akcinės bendrovės Turto banko administruojama skola valstybei

Vertinimas

Akcinė bendrovė Turto bankas administruoja padidėjusios, didelės ir didžiausios rizikos paskolas, suteiktas iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų bei valstybės garantijas už ūkio subjekto prisiimamus įsipareigojimus.

2007 m. gruodžio 31 d. akcinės bendrovės Turto bankas administruojamų Finansų ministerijos perduotų skolų likutis sudarė 838 mln. Lt. Per 2007 m. minėtų paskolų likutis sumažėjo 41 mln. Lt.

2007 m. gruodžio 31 d. paskolų, priskirtų didžiausiai rizikos grupei⁵⁰ dalis tarp visų paskolų sudarė 670,8 mln. Lt arba virš 80 proc. Apie pusę visų minėtų administruojamų skolų sudaro bankrutuojančių, likviduojamų bei išregistruotų įmonių skolos.

1.1. Skolų paskirstymas pagal rizikos grupes

Finansų ministerija, vadovaudamasi Vyriausybės nutarimu⁵¹ pagal pavedimo sutartį⁵² nuo 2000 m. rugpjūčio mėn. akcinei bendrovei Turto bankui (toliau – Bendrovė) perduoda administruoti padidėjusios, didelės ir didžiausios rizikos grupių paskolas, su šiomis paskolomis susijusias palūkanas, delspinigius ir kitas sutartyse numatytas įmokas, išduotas ūkio subjektams iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų bei valstybės garantijas už ūkio subjektų prisiimtus įsipareigojimus (toliau – Skolos).

Finansų ministerija ne rečiau kaip du kartus per metus (iki sausio 31 d. ir iki liepos 31 d.) grupuoja skolas, įvertina jų rizikos laipsnį ir apskaičiuoja specialiuosius atidėjinius dėl skolininkų, kuriems suteiktos paskolos, nevykdomų finansinių įsipareigojimų. Bendrovė taip pat periodiškai peržiūri skolinius įsipareigojimus ir įvertina jų riziką. Pažymėtina, kad tais atvejais, jei po

⁵⁰ Tikimybė, kad 100 proc. įsiskolinimo teks dengti valstybės lėšomis.

⁵¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. liepos 12 d. nutarimas Nr. 811 „Dėl paskolų ir valstybės garantijų, Finansų ministerijos perduodamų administruoti akcinei bendrovei turto bankui“.

⁵² 2000 m. rugpjūčio 18 d. pavedimo sutartis Nr. 52-19/00-08-1550, 2008 m. vasario 11 d. nauja redakcija.

įvertinimo pagerėja skolininko rodikliai ir įsiskolinimui suteikiama mažesnės rizikos grupė, minėtą skolininką toliau administruoja Bendrovė (žiūrėti 2 priedą).

Toliau lentelėje pateikiame 2007 m. gruodžio 31 d. akcinės bendrovės Turto bankas administruojamų paskolų pasiskirstymą pagal rizikos grupes. Skolininkų, kurių paskolos priskirtos didžiausiai rizikos grupei, dalis tarp visų skolininkų sudaro per 80 proc. – iš viso 2007 m. gruodžio 31 d. didžiausios rizikos grupės skola valstybei sudarė 670,8 mln. Lt (22 lentelė).

22 lentelė. Bendrovės administruojamų iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų suteiktų paskolų ir paskolų su valstybės garantija likutis pagal rizikos grupes, 2007-12-31, mln. Lt

Rizikos grupė		Skolų rūšis			Viso
		Iš valstybės vardu paskolintų lėšų suteiktos paskolos	Ūkio subjektų skolos už įvykdytas garantijas	Skolos už dyzelinį kurą	
galimos	2	31,6			31,6
padidėjusios	3	1,9			1,9
didelės	4	133,8			133,8
didžiausios	5	275,2	385,3	10,3	670,8
Iš viso:		442,5	385,3	10,3	838,1

Šaltinis – Akcinė bendrovė Turto bankas

Pažymėtina, kad administruojamos skolos už įvykdytas garantijas, skolos už žemės ūkio bendrovių, ūkininkų bei kitų ūkio subjektų, 1993-1994 m. išsimokėtinai įsigijusių dyzelinius degalus, pagal rizikos grupę visos priskiriamos prie didžiausios (5) rizikos grupės. Šiuo metu Bendrovė valdo 159 šios kategorijos skolininkų 10,3 mln. Lt skolų. Daugiau kaip pusė šių ūkio subjektų bankrutuojantys arba likviduojami nekeliant bankroto bylos.

1.2. 2007 m. administruojamų skolų struktūra

2007 m. gruodžio 31 d. Bendrovės administruojamų Finansų ministerijos perduotų paskolų likutis sudarė 838 mln. Lt. Per 2007 m. minėtų paskolų likutis sumažėjo 41 mln. Lt (23 lentelė).

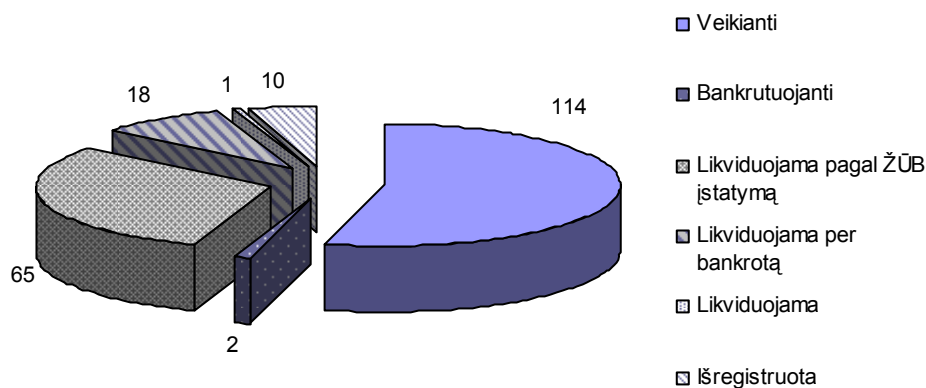
23 lentelė. Finansų ministerijos perduotos administruoti paskolos, suteiktos iš valstybės vardu gautų vidaus ir užsienio paskolų lėšų ir skolos, susidariusios įvykdžius valstybės garantijas (1) bei suteiktos valstybės garantijos, kurių įvykdymo terminai dar nėra suėję (2), mln. Lt

	2000 08-12	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
(1)	885	1 816	1 732	1 432	1 331	1 133	879	838
(2)	-	-	485	395	401	364	314	275

Šaltinis – Akcinė bendrovė Turto bankas

Daugiau kaip pusė Bendrovės administruojamų skolininkų yra bankrutuojantys arba likviduojami nekeliant bankroto bylos (12 pav.)

12 pav. Akcinės bendrovės Turto banko administruojamų paskolų pasiskirstymas pagal įmonės statusą, 2007-12-31

Šaltinis – Akcinė bendrovė Turto bankas

2. Skolų išieškojimas

Vertinimas

Akcinė bendrovė Turto bankas per 2007 m. išieškojo 47,3 mln. Lt. Nuo rizikingų skolų perdavimo jam administruoti pradžios (2000 m. rugpjūčio mėn.) iš viso išieškojo 803,7 mln. Lt.

Naujų skolininkų iš Finansų ministerijos per 2007 m. nebuvo perimta, padidėjo tik jau esamų skolininkų skolos, Finansų ministerijai sumokėjus papildomas sumas vykdant valstybės prisiimtas garantijas, iš viso 1,8 mln. Lt.

2007 m. spalio mėn. įsigaliojus naujoms atlygio už skolų administravimą skaičiavimo taisyklėms, sąlyginai sumažėjo neveiksnių aktyvų išieškojimo sąnaudos, bet padidėjo išlaidos už rizikingų skolų administravimą – akcinės bendrovės Turto banko atlygis už perimtą iš Finansų ministerijos rizikingų skolų administravimą per 2007 m. spalio – gruodžio mėn. sudarė 1,1 mln. Lt, tuo tarpu nuo 2000 iki 2007 m. spalio mėn. atlygis (sąnaudų kompensavimas) iš viso sudarė 7,4 mln. Lt.

Nuo rizikingų skolinių įsipareigojimų perdavimo Bendrovei administruoti pradžios, t.y. nuo 2000 m. rugpjūčio mėn., išieškota 803,7 mln. Lt (planas sudarė 650,4 mln. Lt, arba 153,3 mln. Lt mažiau), iš jų 2007 m. – 47,3 mln. Lt. Didžiausia išieškota skolų suma teko 2005 m. – 207,9 mln. Lt (24 lentelė).

24 lentelė. Bendrovės išieškotos skolos administruojant Finansų ministerijos perduotas Skolas, mln. Lt

Metai	Planas	Faktas	Skirtumas (- /+)	Priaugis (proc.)
2000 08-12	0	0,8	+0,8	100
2001	61,1	113,7	+52,6	46,3
2002	71,7	119,1	+47,4	39,8
2003	103,4	120,8	+17,4	14,4
2004	85,8	113	+27,2	24,1
2005	203	207,9	+4,9	2,4
2006	79,6	81,2	+1,6	1,9
2007	45,8	47,3	+1,5	3
Iš viso	650,4	803,7	+153,3	19

Šaltinis – Bendrovė

Nors perduotų administruoti ir išieškoti skolų sumos nuolat mažėja, 2008 m. skolų administravimas ir išieškojimas vis dar išliks pagrindinė akcinės bendrovės Turto bankas veiklos rūšimi⁵³. Naujų skolininkų iš Finansų ministerijos per 2007 m. nebuvo perimta, padidėjo tik jau esamų skolininkų skolos Finansų ministerijai sumokėjus papildomas sumas vykdant valstybės prisiimtas garantijas, iš viso 1,8 mln. Lt (25 lentelė).

25 lentelė. 2007 m. perduoti skoliniai įsipareigojimai, tūkst. Lt

Skolininkai	Suma
UAB „Širvintų vandenys“	240,8
UAB „Anykščių vandenys“	434,2
UAB „Vilkaviškio vandenys“	190,6
UAB „Ignalinos šilumos tinklai“	957,5
Iš viso:	1 823,1

Šaltinis – Finansų ministerija, Bendrovė

Bendrovė, valdydama jai Finansų ministerijos perduotas skolas, veikia kaip administratorius, gauna atlygį arba atlyginimą, mokamą už perduotų paskolų ir suteiktų valstybės garantijų administravimą. Iki 2007 m. spalio mėn. Bendrovės atlyginimas už skolų administravimą buvo skaičiuojamas pagal finansų ministro įsakymu⁵⁴ patvirtintą atsiskaitymo tvarką. Bendrovei buvo kompensuojamos tik ta skolų administravimo sąnaudų dalis, kurios nepadengdavo Bendrovės pajamos iš disponavimo nuosavu turtu, iš komercinių bankų perimtais neveiksniais aktyvais ir Finansų ministerijos perleistomis reikalavimo teisėmis. Iš viso per laikotarpį nuo 2000 m. iki 2007 m. spalio mėn. Bendrovei kompensuota 7 350 tūkst. Lt sąnaudų. Per 2004-2007 m. rusėjo mėn. laikotarpį sąnaudos nebuvo kompensuojamos, kadangi akcinės bendrovės Turto banko pajamos iki kompensuojamų sąnaudų už perimtų neveiksnių aktyvų valdymą bei išieškojimą ir administruojamų paskolų administravimą viršijo sąnaudas (26 lentelė).

⁵³ Akcinės bendrovės Turto banko 2007 m. veiklos ataskaita.

⁵⁴ Finansų ministro 2000 m. lapkričio 02 d. įsakymas Nr. 282; 2002 m. liepos 05 d. įsakymas Nr. 225 (pakeistas 2004 m. lapkričio 08 d. įsakymu Nr. 1K-356).

26 lentelė. Sąnaudų kompensavimas, 2000-2007 m. 01-09 mėn., tūkst. Lt

Laikotarpis	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007 01-09
Suma	0	2 823	846	3 681	0	0	0	0

Šaltinis – Bendrovė

Nuo 2007 m. spalio mėn. atlygis skaičiuojamas vadovaujantis Vyriausybės nutarimu⁵⁵ patvirtintomis atlygio už skolų administravimą skaičiavimo taisyklėmis. Pagal naują tvarką akcinei bendrovei Turto bankui už skolų administravimą mokamas atlygis, kuris apskaičiuojamas nuo išieškotų sumų pagal atlygio tarifą, kurio dydis procentais nustatomas Bendrovės pajamų ir sąnaudų sąmatoje, remiantis planuojamomis sąnaudomis skolų administravimo funkcijai atlikti ir pelnu, kurio dydis negali viršyti 7 proc. šių sąnaudų. Pelno procento Finansų ministerija šiai funkcijai nenustatė nei 2007 nei 2008 m.

2007 m. spalio – gruodžio mėn. akcinės bendrovės Turto banko atlygis sudarė 1 116 tūkst. Lt – apskaičiuota pagal Bendrovės 2007 m. pajamų ir sąnaudų sąmatoje nustatytą atlygio tarifą 7,55 procentus nuo išieškotos per šį laikotarpį administruojamų paskolų sumos – 14 778 041 Lt.

3. Beviltiškos ir revizuojamos skolos

Vertinimas

2007 m. nebuvo priimta Vyriausybės nutarimų dėl skolų pripažinimo beviltiškomis, 2008 m. pirmą pusmetį priimtas Vyriausybės sprendimas pripažinti beviltiškomis 136,2 mln. Lt skolų.

Iš viso nuo 2002 m. iki 2008 m. pirmo pusmečio beviltiškomis pripažinta ir nurašyta 555,9 mln. Lt ūkio subjektų skolų su palūkanomis.

Dalis administruojamų skolų Valstybės skolos įstatymo nustatyta tvarka ir Vyriausybės nutarimais priimtais sprendimais pripažįstamos beviltiškomis. Tokios skolos yra revizuojamos, tai yra, peržiūrimos jų išieškojimo galimybės, analizuojama skolininkų finansinė būklė, atliekama turto paieška. Nustačius skolos (ar jos dalies) išieškojimo galimybes, skola išieškoma įstatymų nustatyta tvarka. Šiuo metu AB Turto banke apskaitomų revizuojamų skolų kategorijai priskirtų skolų dalis sudaro apie 1 proc. administruojamų paskolų portfelio. Nebesant objektyvių galimybių jų išieškoti šios skolos nurašomos. Akcinė bendrovė Turto bankas Vyriausybės nutarimais pripažintas beviltiškas skolas revizuoja ir visiškai nurašo per tris metus.

⁵⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 29 d. nutarimas Nr. 931 „Dėl atlygio akcinei bendrovei Turto bankui už skolų administravimą ir valstybės nekilnojamojo turto atnaujinimo, organizavimą ir koordinavimą apskaičiavimo taisyklių ir lėšų, likusių atnaujinus valstybės nekilnojamąjį turtą naudojimo taisyklių patvirtinimo“.

2007 m. nebuvo priimta Vyriausybės nutarimų dėl skolų pripažinimo beviltiškėmis ir jų nurašymo ar revizavimo. Pažymėtina, kad nuo 2002 m. iki 2006 m. skolos buvo nurašomos du arba kartą per metus. 2008 m. pirmą pusmetį priimtas Vyriausybės sprendimas⁵⁶ pripažinti beviltiškėmis 136,2 mln. Lt skolos, iš jų: nurašyti – 135,9 mln. Lt, revizuoti – 0,3 mln. Lt (27 lentelė).

27 lentelė. Skolos, pripažintos beviltiškėmis, 2008 m. pirmas pusmetis, tūkst. Lt

Skolininkas	Skolos pagrindas	Skolos suma	Pastabos
UAB Marijampolės žirgynas	Paskolos, skirtos dyzeliniams degalams pirkti	30,92	nurašyti
ŽŪB „Noselėnu“	-/-	56,26	-/-
ŽŪK „Liučiūnai“	-/-	168,92	-/-
Naujabiržės ŽŪB	-/-	6,25	-/-
AB „Albitas“	1995 m. spalio 3 d. sutartis Nr. 14E	2 621,57	-/-
AB „Lietuvos tara“	1992 m. lapkričio 20 d. potvarkis Nr. 1128p	97 990,51	
AB „Plungės grūdai“	1995 m. rugpjūčio 1 d. sutartis Nr. 86	4 115,69	
AB „Panevėžio stiklas“	1993-1995 m. ir 1999-2000 m. sutartys, perduotos administruoti akcinei bendrovei Turto bankas	30 896,42	-/-
Ūkininkas Leonardas Valeišis	Paskolos, skirtos dyzeliniams degalams pirkti	4,78	revizuoti
Kalvių ŽŪB	-/-	33,20	-/-
ŽŪB „Prie Visinčios“	-/-	124,65	-/-
ŽŪB „Švitinys“	-/-	95,84	-/-
ŽŪB „Laičiai“	-/-	51,0	-/-
Viso:		136 196,02	

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Iš viso per laikotarpį nuo 2002 m. iki 2008 m. pirmo pusmečio beviltiškėmis pripažinta ir nurašyta 555,9 mln. Lt skolų (su palūkanomis) ūkio subjektų, kurie buvo skolingi valstybei (28 lentelė).

28 lentelė. Beviltiškėmis pripažintos skolos 2002-2008 m. I pusmetis, tūkst. Lt⁵⁷

Laikotarpis	2002	2003	2004	2005	2006	2008 I pusm.
Vyriausybės nutarimuose įrašytos skolų sumos	117 553 ⁵⁸	77 701 ⁵⁹	33 234	44 229	142 682	136 196
Palūkanos už skolas			1669	2243	174	179
Iš viso:	117 553	77 701	34 903	46 472	142 856	136 375

Šaltinis – Bendrovė, Valstybės kontrolė

⁵⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. vasario 13 d. nutarimas Nr. 123 „Dėl skolų pripažinimo beviltiškėmis“.

⁵⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimai dėl skolų pripažinimo beviltiškėmis: 2002-06-13 Nr. 893; 2002-12-20 Nr. 2028; 2003-05-27 Nr. 649; 2003-12-16 Nr. 1603; 2004-04-06 Nr. 367; 2004-07-07 Nr. 854; 2005-01-13 Nr. 19; 2006-12-20 Nr. 1297 ir 2008-02-13 Nr. 123.

⁵⁸ Akcinė bendrovė Turto bankas neadministravo UAB „Užlaja“, UAB „Gaurupės agrofirma“, AB „Plaušo plokštė“, iš viso 18 003 tūkst. Lt.

⁵⁹ Akcinė bendrovė Turto bankas neadministravo AB „Koordinatė“ 11 233 tūkst. Lt.

VI DALIS. SEIMO IR VALSTYBĖS KONTROLĖS SIŪLYMŲ ĮGYVENDINIMAS

Vertinimas

Dauguma Valstybės kontrolės siūlymų, pateiktų 2007 m. Išvadoje dėl valstybės skolos ataskaitos ir valstybinio audito ataskaitoje „Valstybės skolos valdymas“ yra įgyvendinti arba įgyvendinami. Dalis siūlymų neįgyvendinta dėl objektyvių priežasčių arba nesuėjus terminui, kuris buvo numatytas Finansų ministerijos siūlymų įgyvendinimo plane. Valstybės kontrolė ir toliau stebės anksčiau pateiktų siūlymų įgyvendinimo eigą (30 lentelė).

29 lentelė. Seimo⁶⁰ ir Valstybės kontrolės siūlymų įgyvendinimas

Siūlymas	Įvykdymas ⁶¹
<i>Vyriausybei</i>	
Periodiškai peržiūrėti Valstybės vidutinės trukmės skolos valdymo strategiją, atnaujinant skolos valdymo tikslus ir siektinus rodiklius	Rugsėjo 3 d. Vyriausybė priėmė nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės vidutinės trukmės skolinimosi ir skolos valdymo strategijos patvirtinimo“. Strategijoje atnaujinti skolos valdymo tikslai ir siektini rodikliai, numatytas periodinis jos peržiūrėjimas. Siūlymo įgyvendinimas bus stebimas
Apsvarstyti galimybę teisės aktuose įtvirtinti nuostatą, kad viršplaninės valstybės biudžeto pajamos, gautos pasiekus nulinį valdžios sektoriaus balansą, skiriamos valstybės skolai mažinti.	Fiskalinės drausmės įstatyme yra numatyta einamųjų metų valstybės biudžeto viršplaninėmis pajamomis mažinti patvirtinto valstybės biudžeto deficitą. Vyriausybės nutarime „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės vidutinės trukmės skolinimosi ir skolos valdymo strategijos patvirtinimo“ viena iš numatytų priemonių siekiant parengti priemones kaupti piniginius išteklius didelės apimties skoloms gražinti – teisės aktuose numatyti nuostatą, kad perteklinės valstybės biudžeto pajamos, gautos pasiekus valdžios sektoriaus perteklių, skiriamos valstybės skolai mažinti ir taip pat kaupiamos didelės apimties skoloms gražinti. Siūlymo įgyvendinimas bus stebimas
Įvertinus valstybės skolos valdymo priemonių įtaką infliacijos augimui, apsvarstyti galimybę šias priemones įtraukti į Vyriausybės nutarimu tvirtinamų antiinfliacinių vidutinio laikotarpio priemonių sąrašą	Finansų ministerija pateikė pastebėjimus, kad skolinimosi ir skolos valdymo politika nėra antiinfliacinė priemonė. Koncentruojantis į skolinimąsi vidaus rinkoje ir mažinant skolinimąsi užsienio rinkose tikėtina, kad pasireikštų šie rizikos veiksniai – gali būti nevisiškai įgyvendintas Vyriausybės skolinimosi poreikis, didelė Vyriausybės vertybinių popierių (VVP) pasiūla vidaus rinkoje sukeltų skolinimosi kaštų išaugimą, didėtų perfinansavimo rizika, nes ilgalaikiai vidaus VVP turi žymiai mažesnę paklausą negu trumpalaikiai, dėl to, koncentruojantis į skolinimąsi vidaus rinkoje, neišvengiamai labai padidėtų ir trumpalaikė centrinės valdžios skola. Jeigu Vyriausybės skolinimosi poreikis yra sąlyginai nedidelis, taip pat esant priimtiniams skolinimosi kaštams ir rizikai, pirmenybė skolinantis teikiama VVP išleidimui vidaus

⁶⁰ Lietuvos Respublikos Seimo audito komiteto 2008 m. kovo 28 d. sprendimas Nr. 4 „Dėl valstybinio audito ataskaitos „Valstybės skolos valdymas“.

⁶¹ Pagal Finansų ministerijos pateikta informacija ir audito metu nustatytus dalykus.

	<p>rinkoje, tačiau visuomet analizuojamos ir neturi būti ribojamos kitos skolinimosi alternatyvos, taip pat ir skolinimasis užsienio finansų rinkose.</p> <p><i>Pažymėtina, kad Finansų ministerija neatliko valstybės skolos valdymo priemonių įtakos infliacijos augimui vertinimo (tyrimo, studijos).</i></p> <p>Siūlymas neįgyvendintas</p>
<p>Inicijuoti Valstybės skolos ir Vietos savivaldos įstatymų papildymą nuostata, kad savivaldybės skolinių išpareigojimų ir suteiktų garantijų bei paskolų ataskaita būtų teikiama Finansų ministerijai kartu su savivaldybės kontrolieriaus išvada dėl jos.</p>	<p>Rengiant 2007 m. Valstybės skolos ataskaitą buvo naudojami neaudituoti duomenys, t.y. savivaldybės teikė Finansų ministerijai savivaldybių skolinių išpareigojimų ir suteiktų garantijų bei paskolų ataskaitas be savivaldybių kontrolierių išvadų.</p> <p>Siūlymas neįgyvendintas</p>
<p>Finansų ministerijai</p>	
<p>Siekiant užtikrinti efektyvesnį skolos rizikų valdymą:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ paspartinti skolos stochastinio simuliacinio modelio, pagrįsto rizikuojamųjų kaštų metodu (<i>cost at risk</i>), naudojimą; ▪ nustatyti tvarką skolos struktūros testams (<i>stress tests</i>) atlikti ir reguliariai juos naudoti; ▪ vertinti neapibrėžtus skolinius valstybės išpareigojimus ir fiskalinius pavojus ir tinkamai atskleisti informaciją apie juos einamųjų metų valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitos aiškinamajame rašte arba valstybės biudžeto projekto dokumentuose. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Įdiegta Valstybės biudžeto apskaitos ir mokėjimų sistemos posistemė, skirta valstybės skolos ir piniginių išteklių valdymui. Šiuo metu paraleliai dirbama su naująja ir senosiomis sistemomis, vyksta stochastinio simuliacinio modelio (<i>cost at risk</i>) įsisavinimas. ▪ Skolos struktūros testai (<i>stress tests</i>) taip pat yra bandomi. ▪ Dėl neapibrėžtų išpareigojimų atskleidimo: planuojama nukelti standarto taikymą iki 2010 m. (šiuo metu atliekamos galimybių studijos dėl galybės taikyti standartus). <p>Siūlymo įgyvendinimas bus stebimas</p>
<p>Programai „Skolos valstybės vardu valdymas“ įgyvendinti numatyti konkretnesnes priemones, tobulinti vertinimo kriterijus ir atsiskaitymą už priemonių vykdymą.</p>	<p>Atnaujintame Finansų ministerijos strateginiame veiklos plane yra patobulinta programoje „Skolos valstybės vardu valdymas“, numatyti nauji vertinimo kriterijai, susiję su trumpalaikiu skolinimusi ir skolinimosi kaštais. Programą bei vertinimo kriterijus numatoma ir toliau tobulinti.</p> <p>Siūlymo įgyvendinimas bus stebimas</p>
<p>Tobulinti Skolinimosi poreikio apskaičiavimo taisyklės.</p>	<p>Finansų ministro įsakymu⁶² patvirtintos naujos skolinimosi poreikio skaičiavimo taisyklės. Valstybės kontrolė audito metu minėtų taisyklių taikymo nevertino.</p> <p>Siūlymo įgyvendinimas bus stebimas</p>
<p>Tobulinti metinėje Vyriausybės skolinimosi programoje teikiamos informacijos atskleidimą.</p>	<p>2008 m. Vyriausybės skolinimosi programoje papildomai pateiktos diagramos, detalesnio atskleidimo nėra.</p> <p>Siūlymas įgyvendintas iš dalies</p>
<p>Nustatyti tvarką, reglamentuojančią valstybės piniginių išteklių valdymą, prognozių sudarymą ir atskaitingumą.</p>	<p>Finansų ministro įsakymu⁶³ patvirtintos valstybės biudžeto ir valstybės skolinimų piniginių išteklių srautų prognozavimo taisyklės. Valstybės kontrolė audito metu minėtų taisyklių taikymo nevertino.</p> <p>Siūlymo įgyvendinimas bus stebimas</p>
<p>Patikslinti Komisijos sprendimams dėl Vyriausybės skolinimosi valstybės vardu, su Vyriausybės skolinimosi valstybės vardu ir</p>	<p>Finansų ministro įsakymu⁶⁴ buvo patikslintas komisijos darbo reglamentas, kuriuo, be kita ko, numatoma, kad Komisija, atsižvelgdama į Vyriausybės skolinimosi</p>

⁶² Finansų ministro 2008 m. vasario 8 d. įsakymas Nr. 1K-060 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės metinio skolinimosi valstybės vardu poreikio skaičiavimo taisyklių patvirtinimo“.

⁶³ Finansų ministro 2008 m. sausio 9 d. įsakymas Nr. 1K-012 „Dėl valstybės biudžeto ir valstybės skolinimų piniginių išteklių srautų prognozavimo taisyklių patvirtinimo“.

⁶⁴ Finansų ministro 2004 m. rugpjūčio 30 d. įsakymas Nr. 1K-302 „Dėl komisijos sprendimams dėl Lietuvos Respublikos vyriausybės skolinimosi valstybės vardu, su Lietuvos Respublikos Vyriausybės skolinimosi valstybės vardu ir skolinantis prisiimtų išpareigojimų valdymu susijusių paslaugų pirkimo, Lietuvos Respublikos vyriausybės skolinantis prisiimtų išpareigojimų valdymo bei valstybės piniginių išteklių valdymo priimtų sudarymo ir jos darbo reglamento patvirtinimo“, 2007 m. spalio 26 d. įsakymo Nr. 1K-306 redakcija.

<p>skolinantis prisiimtų įsipareigojimų valdymu susijusių paslaugų pirkimo, Vyriausybės skolinantis prisiimtų įsipareigojimų bei piniginių išteklių valdymo priimti, reglamentą, siekiant, kad sprendimus dėl metinių skolinimosi poreikio rodiklių ir reikšmingų jų pasikeitimų priimtų ši Komisija.</p>	<p>politikos kryptis ir būklę vidaus ir užsienio rinkose, priima sprendimus dėl planuojamų vyriausybės skolinimosi poreikio ir jo finansavimo metinių rodiklių ir reikšmingų jų pasikeitimų, dėl numatomų Vyriausybės skolinimosi būdų, jų apimčių ir kitų su skolinimusi susijusių sąlygų.</p> <p><i>Taip pat žiūrėti išvados priedo II dalies 2 skyriuje.</i></p> <p>Siūlymo įgyvendinimas bus stebimas</p>
<p>Tikslinant 2007 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymą, siūlyti peržiūrėti 2007 m. Vyriausybės gryojo skolinimosi limitą.</p>	<p>2007 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas nebuvo tikslinamas.</p> <p>Siūlymas nebeaktualus</p>
<p>Prognozuojant skolinatų lėšų poreikį, įvertinti visas galimybes Vyriausybės suteikta teise panaudoti valstybės pinigų fonduose esamas laikinai laisvas lėšas.</p>	<p>Priimtas Vyriausybės nutarimas⁶⁵, leidžiantis iš Rezervinio (Stabilizavimo) fondo naudotis (grąžintinai) iki 2010 m. gruodžio 31 d. valstybės turtiniams įsipareigojimams, susijusiems su valstybės skola, vykdyti 700 mln. Lt .</p> <p>Siūlymo įgyvendinimas bus stebimas</p>
<p>Siekiant efektyviau valdyti valstybės piniginius išteklius, paspartinti laikinai laisvų valstybės piniginių išteklių investavimą, nagrinėti galimybes investuoti kitose kredito įstaigose ir tobulinti investavimo procedūrų jose reglamentavimą.</p>	<p>Siekiant efektyviau valdyti laikinai laisvus valstybės piniginius išteklius, pradėta investuoti į Lietuvos komercinių bankų terminuotus indelius.</p> <p>Finansų ministro įsakymu⁶⁶ patvirtintas laikinai laisvų valstybės piniginių išteklių investavimo procedūrų aprašas, kuriame nustatytos detalios vidinės Finansų ministerijos struktūrinio padalinio valstybės tarnautojų, vykdančių funkcijas, susijusias su laikinai laisvų valstybės piniginių išteklių investavimu, veiklos procedūros.</p> <p>Siūlymas įgyvendintas</p>
<p>Toliau tobulinti Valstybės skolos ir piniginių išteklių valdymo informacinių technologijų sistemą. Kuriant sistemą:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ panaudoti IT valdymo komiteto galimybes; ▪ tobulinti sistemos projekto priežiūros komiteto darbo reglamento nuostatas; ▪ tobulinti informacinės sistemos strateginio planavimo procesus 	<p>Atnaujintas Finansų ministerijos IT valdymo komitetas⁶⁷ – pakeista valdymo komiteto sudėtis.</p> <p>Parengta ir patvirtinta 2008-2010 m. Finansų ministerijos IT strategija⁶⁸.</p> <p>Atnaujintas Valstybės skolos ir piniginių išteklių valdymo sistemos priežiūros komitetas ir jo darbo reglamentas⁶⁹</p> <p>Siūlymo įgyvendinimas bus stebimas</p>

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Išvadą ir Išvados priedą parengė:

Valstybės kontrolės 6-ojo audito departamento direktorė Jolita Korzunienė, vyriausioji valstybinė auditorė Erika Latyšovič (grupės vadovė) ir vyriausiasis valstybinis auditorius Algirdas Karanauskas.

⁶⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. sausio 30 d. nutarimas Nr. 65 „Dėl 2008 m. Rezervinio (Stabilizavimo) fondo lėšų skyrimo pensijų sistemos reformai finansuoti ir valstybės turtiniams įsipareigojimams, susijusiems su valstybės skola, vykdyti“.

⁶⁶ Finansų ministro 2008 m. sausio 9 d. įsakymas Nr. 1K-009 „Dėl laikinai laisvų valstybės piniginių išteklių investavimo procedūrų aprašo patvirtinimo“.

⁶⁷ Finansų ministro 2007 m. rugsėjo 7 d. įsakymas Nr. 1K-255 „Dėl Finansų ministro 2004 m. rugsėjo 20 d. įsakymo Nr. 1K-314 „Dėl Finansų ministerijos informacinių technologijų valdymo komiteto sudarymo“ pakeitimo.

⁶⁸ 2008 m. sausio 29 d. IT valdymo komiteto protokolas Nr. 2.

⁶⁹ Finansų ministro 2007 m. lapkričio 16 d. įsakymas Nr. 1K-331 „Dėl Finansų ministro 2005 m. rugsėjo 29 d. įsakymo Nr. 1K-285 „Dėl pereinamojo laikotarpio institucijų plėtros priemonės projekto Nr. 2004/01925-04-01 „Valstybės skolos ir piniginių išteklių valdymo funkcijų modernizavimas“ įgyvendinimo priežiūros komiteto sudarymo“ pakeitimo“.

Ataskaitos dėl 2007 m. valstybės skolos ataskaitų vertinimo rezultatų 1 priedas

30 lentelė. Finansų ministerijos vidaus audito tarnybos auditas⁷⁰ ir pokyčiai po audito,

Pastebėjimai	Finansų ministerijos pateikta informacija apie rekomendacijų įgyvendinimą, 2008-09-01
Valstybės išdo departamente dėl valstybės tarnautojų kaitos, kai kurių funkcijų vykdymas nėra tinkamai ir aiškiai paskirstytas.	Yra parengti darbo vadovai ir procesų aprašai, tačiau sisteminis pareigybių aprašymų atnaujinimas dar neatliktas.
Neparengti Valstybės išdo departamento veiklos rizikos valdymo darbo vadovai ir proceso aprašymai.	Darbo vadovai ir procesų aprašymai parengti. Numatyta reguliaraus jų atnaujinimo procedūra.
Komisijos svarstymuose nebuvo pakankamai išanalizuoti kreditorių siūlymai, o priimti protokoliniai sprendimai nenurodė konkrečių skolinimosi sąlygų, kurių turėtų laikytis Valstybės išdo departamento darbuotojai, derindami sutarties sąlygas.	Po 2007 m. spalio mėn. Komisijos sprendimai yra konkretni, nurodomos konkrečios sąlygos, kurias derinti pavedama darbuotojams.
Skolinių išsipareigojimų administravimo skyrius nedisponuoja pilna informacija apie konkrečias skolinimosi sąlygas, kadangi šio skyriaus valstybės tarnautojams nėra teikiamos paskolų sutartys pasirašytinai susipažinimui. Valstybės išdo departamente neišspręstas paskolos sutarčių (kitų išsipareigojamųjų skolos dokumentų) registravimo ir apskaitymo funkcijos priskyrimo klausimas.	Paskolos sutarčių originalai, kaip ir visos Finansų ministerijos vardu sudaromos sutartys, registruojamos ir saugomos Kontrolės, korespondencijos ir vertimų skyriuje. Procesų aprašymuose numatytos tokios procedūros: 1. Skolinimosi ir pinigų valdymo skyrius valstybės vardu sudarytų sandorių duomenis suveda į atitinkamą informacinę sistemą; 2. Skolinimosi ir pinigų valdymo skyrius nustatyta tvarka užregistruoja atitinkamas sutartis ir jų kopijas vidiniu raštu perduoda Skolinių išsipareigojimų administravimo skyriui tolesniam sutarčių administravimui vykdyti. 3. Skolinių išsipareigojimų administravimo skyrius pagal pateiktas sutarčių kopijas patikrina sandorio duomenis, kuriuos Skolinimosi ir pinigų valdymo skyrius suvedė į atitinkamą informacinę sistemą. 4. Skolinių išsipareigojimų administravimo skyriui pastebėjus neatitikimus, Skolinimosi ir pinigų valdymo skyrius peržiūri suvestus atitinkamo sandorio duomenis, nustato neatitikimus ir atlieka atitinkamus pakeitimus informacinėje sistemoje.
Nepakankama suvestinių valstybės skolinių išsipareigojimų žiniaraščių sudarymo procedūrų kontrolė.	Parengti darbo vadovai ir procesų aprašymai.
Trūkumai DMFAS ⁷¹ informacinėje sistemoje.	DMFAS tobulinimas ir palaikymas yra nutrauktas. Ši sistema yra keičiama kita. Nuo 2008 m. pradėjo veikti valstybės skolos ir piniginių išteklių valdymo informacinė sistema.

Šaltinis – Valstybės kontrolė

⁷⁰ Finansų ministerijos vidaus audito tarnybos 2007 m. spalio 18 d. Vidaus audito ataskaita Nr. 16.2-A-17 "Valstybės išdo departamento veiklos ir valdymo vertinimas.

⁷¹ DMFAS – valstybės skolos aptarnavimo sistema.

Ataskaitos dėl 2007 m. valstybės skolos ataskaitų vertinimo rezultatų 2 priedas

31 lentelė. Paskolų grupavimas pagal rizikos grupes⁷²

Paskolų rizikos nustatymo kriterijai		Rizikos grupės
Pagrindinis kriterijus		
Paskolos (ar jos dalies) grąžinimo ir (arba) palūkanų mokėjimo terminų praleidimas (dienomis)	Mažiau kaip 7	Standartinės – 1
	Nuo 7 iki 30	Galimos – 2
	Nuo 31 iki 90	Padidėjusios – 3
	Nuo 90 iki 180	Didelės – 4
	Daugiau kaip 180	Didžiausios – 5
Nustatyti rizikos grupes koreguojantys kriterijai		
Paskolų pertvarkymo (sutarties sąlygų pakeitimo) faktai	Paskolos /ar jos dalies grąžinimo ir / arba palūkanų mokėjimo terminų pratęsimas arba pakeitimas	Nustatyta pagal pagrindinį skolininko vertinimo kriterijų paskolos rizikos grupė koreguojama (rizika didinama arba mažinama) atsižvelgiant į paskolų pertvarkymo, refinansavimo faktus, skolininko būklę, faktinį investicijų projekto vykdymą
	Palūkanų normų pakeitimas	
Paskolos sumos padidinimas nesumokėtų palūkanų ir /arba delspinigių suma		
Paskolų refinansavimo faktai	Anksčiau gautos paskolos ir / arba už ją apskaičiuotų palūkanų padengimas kita paskola arba naujos paskolos sutarties sudarymas, nutraukiant anksčiau galiojusią sutartį	
Skolininko ūkinės ir finansinės veiklos būklė	Skolininko būklė vertinama apskaičiuojant ūkinės ir finansinės veiklos rodiklius. Būklė (balais, 1 – geriausias, 5 – blogiausias įvertinimas): Labai gera (< negu 1,5) Gera (1,5-2,5) Patenkinama (2,5-3,5) Nepatenkinama (3,5-4,5) Bloga (> negu 4,5)	

Šaltinis – Akcinė bendrovė Turto bankas

⁷² Finansų ministro 2007 m. kovo 02 d. įsakymas Nr.1K-068 „Dėl iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų suteiktų paskolų ir paskolų su valstybės garantija grupavimo taisyklių patvirtinimo“.